

Sorra-rendre...

szakértői tanulmány

és az

UnivPRESS-ranking© prezentációja

a magyar egyetemek és főiskolák presztízsrangsorainak
kialakításáról

munkaanyag – szakmai egyeztetésre, kizárólag belső használatra!!!

Készítette:

Universitas Press Képzési és Tudományos Információs Ügynökség

Kutatásvezető: Dr. Fábri György

2002. január, Budapest

Összefoglalás

- Az Universitas Press Képzési és Tudományos Információs Ügynökség kezdeményezi a magyarországi egyetemek és főiskolák első ranking - programjának elindítását.
- A rankingek elkészítését a felsőoktatási teljesítmény-értékelés kommunikáció- és média-orientált formájának tekintjük, mely kiegészíti, és tiszteletben tartja az akadémiai értékekre alapuló minőségértékelési rendszereket.
- Az *UnivPRESS-ranking*© szemlélete felhasználó központú, vagyis a hallgatók, a munkaerőpiac és a felsőoktatás gazdasági-regionális partnereinek szempontjait érvényesíti.
- A nemzetközi tapasztalatok elemzése eredményeképp egy nyilvános kutatási háttérű, független és szakmailag megalapozott értékelési rendszert dolgoztunk ki.
- Számot vetve a magyar felsőoktatás információszolgáltatási helyzetével, további szakmai egyeztetéseket kezdeményezünk a nyilvános adatbázisok felhasználhatóságáról.
- A kollegialitás szellemében javasoljuk az oktatáskutató műhelyek és a felsőoktatási közélet szereplőinek folyamatos egyeztetését egy konszenzuális és minőségi garanciákat adó ranking-program kialakítására.
- Módszertani és kutatási szemléltetésként az *UnivPRESS-ranking*© közül elsőként megjelentetjük a Hallgatói Presztízsrangsort, hét intézménycsoportra.
- Jelen dolgozatot a szakmai véleménycsere kiinduló dokumentumaként bocsátjuk közre.

TARTALOM

I. BEVEZETÉS: A FELSŐOKTATÁSI TELJESÍTMÉNY ÉRTÉKELÉSE	2
1. <i>Érték és értékelés a felsőoktatásban .....</i>	2
2. <i>Az UnivPRESS-ranking© kezdeményezése.....</i>	3
3. <i>Értékelési formák és rangsorolás.....</i>	4
4. <i>A rangsor értelmezése és értelme.....</i>	6
II. KITEKINTÉS: RANKING A NEMZETKÖZI SZÍNTÉREN	8
1. <i>Általános tapasztalatok .....</i>	9
2. <i>A US News and World Report.....</i>	13
3. <i>A Der Spiegel-ranking.....</i>	15
4. <i>A The Times (és a HESA) rangsora .....</i>	15
III. MODELL A MAGYARORSZÁGI EGYETEMEK ÉS FŐISKOLÁK RANGSORÁNAK ELKÉSZÍTÉSÉRE	19
1. <i>A rangsorolás módszertanának alapjai .....</i>	19
1.1. <i>A rangsort meghatározó teljesítmény szempontok .....</i>	19
1.2. <i>Felhasználható adatbázisok .....</i>	20
1.3. <i>Az UnivPRESS-ranking© összeállításának alapelvei .....</i>	21
2. <i>Az UnivPRESS-ranking© Hallgató Presztízsrangsorának modellje .....</i>	22
2.1. <i>A Hallgatói Presztízsrangsor összeállítása .....</i>	22
2.2. <i>A rangsorok számítási módja .....</i>	25
2.3. <i>A súlyozás .....</i>	25
3. <i>A presztízsrangsor és az adatbázis-alapú rangsor viszonya az intézményválasztás és bekerülési nehézségi fok példáján szemléltetve .....</i>	26
IV. AZ UNIVPRESS-RANKING© HALLGATÓI PRESZTÍZSRANGSORA.....	31
1. <i>A Hallgatói Presztízsrangsor alapját képező kutatás leírása.....</i>	31
2. <i>A kutatás módszertana.....</i>	31
2.1. <i>Adatfelvétel.....</i>	31
2.2. <i>A mintavétel meghatározásának alapjai.....</i>	32
2.3. <i>A minta rétegzésének további szempontjai .....</i>	35
2.4. <i>A Hallgatói Presztízsrangsor kialakításának módszere.....</i>	35
3. <i>Akadémiai rangsorok.....</i>	36
3.1. <i>A képzés, a diploma értéke, „piacképessége” (I/A).....</i>	37
3.2. <i>Az önképzés, a szakmai előrejutás segítése (I/B).....</i>	44
4. <i>Közérzet Rangsorok .....</i>	52
4.1. <i>Rangsorok az intézménnyel való azonosulás példáján (II/A) .....</i>	52
4.2. <i>Tanulások a táblázatok elemzéséhez .....</i>	58
V. FÜGGELÉK: HALLGATÓI PRESZTÍZSRANGSOROK.....	71

I. Bevezetés: a felsőoktatási teljesítmény értékelése

1. Érték és értékelés a felsőoktatásban

Kevés ingoványosabb terepe van a felsőoktatási diskurzusnak, mint az egyetemnek, főiskolák teljesítményének értékelése. Joggal nézhetnek ilyesféle kísérletekre **fenntartásokkal** az alkotó és megbecsült *professzorok*, az európai egyetem hagyományát és szellemét hordozó *műhelyek*, egy-egy szakterület nélkülözhetetlen és professzionális *mesterei*, a hazai és nemzetközi tudományos elismertséggel visszaigazolt kutatási-oktatási *programok gondozói*, a gazdasági és közösségi élet intézményeit-közreműködőit értékteremtéssel segítő *szakértők* vagy az egyetemi-főiskolai *menedzsmentek* működtetői. Hiszen az ő **munkájuk elsődleges mércéje** valóban a tudás, a kutatási eredmény, a kreatív szellem, sikeres szeminárium, hasznosuló innováció. Ezt megítélni mindenekelőtt és végső soron egyaránt a szakmai közösség, a kollégák-hallgatók résztvevők köre, az alkalmazó projekt képes.

Mégis, a világ felsőoktatásában csakúgy, mint a magyar egyetemek és főiskolák életében a legkülönfélébb módon jelen van a teljesítményértékelésnek több metaszintje is. Az intézményi akkreditáció, a finanszírozás normatív elemeinek mérése, az intézményi evaulációk, a terjedő TQM- és más minőségértékelési módszerek többé-kevésbé **elszakadást jelentenek az akadémiai közeg tradicionális belső értékelési világtól**. Sokminden van persze ebben a folyamatban, ami még nem letisztult: divatok és a képzési-tudományos „életvilághoz” képest külső társadalmi jelenségek (jogosodás, medializáltság, monetáris egyoldalúságok, állami szerepkeresés hullámszámai stb.) is érvényesülnek olykor. Ezért nagyon **helyénvaló az a hagyományos akadémiai értékőrző konzervativizmus**, amely védelmet jelent az oktatói-kutatói kiválóság, az értékteremtés és tudásátadás műhelyei, az organikus intézményi fejlesztések számára.

Különösen indokolt ez a megfontoltság az olyasféle teljesítménymérési kísérletek esetében, melyek a **legegyszerűbb mérőszámokig formalizálva** igyekeznek megragadni a különböző intézményi jellemzőket. Céljuk ugyanis, hogy ennek alapján a laikus közönség számára minél inkább elérhető és értelmezhető, vagyis a média számára kezelhető módon jelenítsék meg értékeléseiket. Ezeknek a világszerte megállíthatatlanul terjedő rangsorolásoknak (közkeletű kifejezéssel élve „rankingeknek”) a használata iránti igény természetesen szorosan összefügg azzal az átalakulással, ami **a felsőoktatás környezetét, finanszírozását és funkcióját** érinti.

Az elmúlt évtized változásait sikeresen megvalósított magyar egyetemek és főiskolák esetében is megfigyelhető, hogy egyre inkább **szolgáltató intézményekké váltak**: régiójuk, szakterületük, az országos vagy ágazati szintű képzési és innovációs igényekre orientálódva részesei lettek a szellemi értékteremtés és a tömegesedő oktatásipar piacának. Ehhez a tőke, vagyis a finanszírozás nagy részét olyan partnerek biztosítják, akik sok-sok „befektetési” lehetőség közül, elsődlegesen a ma divó **hatékonyság** követelményét érvényesítve döntenek. Ők az állami források elosztói, a továbbtanulásba (és egyre nagyobb arányban az át- és továbbképzésbe) beruházó hallgatók, a konkrét képzési és fejlesztési igénnyel megjelenő üzleti megrendelők. Márpedig az ő figyelmükért, s ezzel forrásaikért a mindennapi információdömping világában kell megküzdeniük az egyetemeknek-főiskoláknak.

Ezt a figyelmet a magyar egyetemi-főiskolai fejlesztések, a világraszóló és hazai hasznosítású eredmények, az erősödő szakmai PR-munkák viszonylag sikeresen keltik fel. Az **informálódási szokások és információ-szerzési rutinok azonban újabb- és újabb kihívásokat hoznak**: Ma már csak a felsőoktatási teljesítmény kézzelfogható és áttekinthető bemutatása képes megfelelni a hírverseny sebessége, tömörsége és attraktivitása szabta igényeknek. A felvételi pontszámokat, bejutási arányokat övező média-érdeklődés (amely teljesítményértékelésre igencsak kevésbé alkalmas uniformizálása a különféle képzési kínálatoknak) is mutatja a közönség fogékonyságának jellegzetességeit.

Az effajta információs igény kielégítéséhez azonban **már nem elegendők** a statisztikai számok, emelkedő színvonalú intézményi honlapok, mutatók szakeírások. A felsőoktatási intézményrendszer átfogó elemzései és ezek széles körű megismertetése nélkülözhetetlen a célzott információszolgáltatáshoz. Ebben az **eredmények** kétségtelenek: az uniós trendek érvényesítését és a magyar felsőoktatási folyamatok áttekintését egyaránt magas színvonalúan biztosítják a magyar oktatásszociológia célvizsgálatai, valamint nemzetközi beágyazottsága és érzékenysége. Az oktatási tárca megújult tájékoztatási politikája, az Országos Felsőoktatási Felvételi Iroda nyomtatott és internetes kiadványai és a szakperiodikák (Educatio, Magyar Felsőoktatás, TEMPUS Hírlevél, Educatio Press, Unipresszó) ezeket az ismereteket egyre szélesebb kör számára teszik hozzáférhetővé.

Ugyanakkor a nemzetközi szakirodalomhoz hasonlóan a magyar oktatás-kutatásban **sem alakult ki konszenzus** a teljesítményértékelés fontos kérdéseiben. A hazai helyzetet nehezíti, hogy az oktatáskutatással foglalkozó szakmai körben mind ez ideig nem folytak olyan szakértői egyeztetések, melyek az általános minőségi összehasonlításokkal kapcsolatos lehetőségeket, járható utakat felszínre hozták, esetleg közelítették volna egymáshoz. Vagyis hiányzik egy olyan módszertani kiindulópont, ami a felsőoktatási teljesítmény lehetséges formalizálásához kellő biztosítékot kínálna.

Ugyanis a tájékoztatási tendenciák tükrében **elkerülhetetlen**, hogy előbb-utóbb ilyen értékelési módok nyilvánosságot kapjanak. A harmadmillió hallgatói létszámra, az évi másfélszáz ezres jelentkezőre figyelemmel kialakult a felsőoktatási információk piaca is: egyre több információszolgáltató vállalkozás számára célcsoport és alapanyag a felsőoktatás. Semmi és senki nem tud gátat vetni annak, hogy a rankingek példája követőkre találjon.

Ezért elengedhetetlen, hogy **a magyar felsőoktatás mértékadó szereplői szembenézzenek** az összehasonlító jellegű teljesítményértékelések módszertani kérdéseivel és megvalósítási lehetőségeivel.

2. Az UniPRESS-ranking© kezdeményezése

Egy ilyen közös munkához az első lépéseket az Universitas Press Képzési és Tudományos Információs Ügynökség szakmai műhelye 1999 őszén, a magyar felvételi tájékoztatás összehasonlító elemzése során tette meg. Az akkor körvonalazott szakmai koncepció a központi, állami hatókörű felvételi tájékoztatás rendszeréről mostanra megvalósult. Azonban a felvetődött rangsorolási lehetőségek, melyek értelemszerűen kívül kell essenek az állami oktatásirányítási kompetencián, még további vizsgálatokat, kutatásokat igényeltek. Ezekre 2001-ben nyílt lehetőség, ami egyfelől a vonatkozó nemzetközi tapasztalatok összegyűjtését, másfelől egy országos mintán elvégzett felmérést jelentett.

Mostanra elmondhatjuk: az elvégzett szakmai munka kellő közös alapot biztosít a várható feszültségforrások és felsőoktatás-politikai hullámok **kollegiális** kezelésére. A kedvező vagy kedvezőtlen értékelések, eltérő

intézménypolitikai és kutatómenedzsmenti szempontok ellenére is van közös érdekük a felsőoktatási intézmények vezetőinek és a különböző oktatáselemző műhelyek kutatóinak, irányítóinak.

Ha ugyanis a kölcsönösen nyitott egyeztetések eredményeképpen a magyar egyetemi-főiskolai és oktatáskutatói elit minimális konszenzusa által biztosított tekintéllyel rendszeressé válhat a felsőoktatási rangsorok készítése, megjelentetése, akkor tisztességes, átlátható, folyamatosan hozzáférhető szempontrendszer alapján, független értékeléssel méretődnek meg évről-évre az egyetemek, főiskolák.

Érzékelhető: ennek alternatívája nem a csend, a rankingek elhagyása, hanem a manipulációk és ellenmanipulációk (vagy azok gyanúja), illetve az üzleti célú nagyotmondások és felületességek hitelromboló kavardása. Ezért meggyőződésünk, hogy mind az intézményvezetők, mind a meghatározó professzori körök, mind az oktatásszociológusok érdekeltek a folyamatos közös munkát, egyeztetéseket és korrekciókat lehetővé tevő együttműködésben.

A Universitas Press Képzési és Tudományos Információs Ügynökség kezdeményezése a vitaindítónak szánt magyarországi ranking elkészítésével ezt az együttműködést szeretné ösztönözni, ennek vitáihoz kínál kiindulópontot.

3. Értékelési formák és rangsorolás

Javaslatunk a ranking elkészítésére a felsőoktatási teljesítmény értelmezési lehetőségeinek áttekintésén, a nemzetközi tapasztalatok feldolgozásán, valamint konkrét szociológiai kutatások és adatbázis-elemzések elvégzésén nyugszik. Jelen tanulmány lényegében a külföldi példák és a konkrét kutatási módszertan bemutatása, azonban legalább utalások erejéig arról is szólnunk kell bevezetőnkben, hogy a felsőoktatási teljesítménymérés egyéb formáihoz hogyan viszonyul a rangsorolás. Ennek segítségével szándékaink szerint pontosabban tudjuk körülhatárolni a javasolt ranking hatókörét, érvényességét, használhatóságát.

Amint azt jeleztük, **a felsőoktatási teljesítmény értelmezése** egyrészt nem magától értetődő fogalom, másrészt intézményesítetten is használt gyakorlat.

A legismertebb és a felsőoktatásba leginkább beépült formája az intézményi akkreditáció, melynek során (legalábbis a magyar szabályozásban) egy adott intézmény felsőoktatási képzés folytatására való alkalmasságát vizsgálja az erre felhatalmazott testület. A Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB) felállítását, működésének kialakítását előkészítő és kísérő, igen széles körű nemzetközi tájékozódás során kiderült, hogy a felsőoktatási tevékenység minőségbiztosítása és/vagy minőségvédelme többféle modellben is elvégezhető. A magyar intézményrendszeri és felsőoktatás-politikai sajátosságoknak megfelelően bevezetett akkreditációs működésben és szempontrendszerben a nyolcévenkénti felülvizsgálatok során megjelennek közvetlen teljesítményértékelő elemek (hallgatói kibocsátás, doktori képzés stb.), azonban az akkreditáció során természetesen az akadémiai adottságok és képességek, az intézményesült feltételek megléte, színvonala dominál. Az is lényeges elem, hogy a MAB összehasonlító rangsorokat nem hoz nyilvánosságra.

Mindennek fényében egy ranking számára középtávon a MAB adatbázisának lehetnek formalizálható részei, különösen a szakmai kapacitások jellemzői területén. Hosszabb távon a felülvizsgálatok jelezte elmozdulások is informatívak lesznek. Fontos azonban kiemelni, hogy az akkreditáció Magyarországon elsősorban az akadémiai közösség és

oktatásirányítás értékelési mechanizmusa. Ez határozza meg szempontrendszerét, tájékoztatási politikáját egyaránt. Ugyancsak közvetlen kapcsolatban áll az oktatásirányítás és finanszírozás mechanizmusaival a jelenlegi támogatási rendszer formalizált alapját jelentő normatív támogatások elosztásának rendjét alátámasztó elemző–teljesítménymérő szakmai munka. Részben az oktatási tárca, részben a Felsőoktatási Tudományos Tanács (FTT) kompetenciájában végzett számítások, értékelések összehasonlító jellegű nyilvánosságra hozatala, későbbi felhasználása ezért szintúgy oktatáspolitikai döntéseket igényel – ennek fényében viszonyulhat hozzájuk az egyetemi-főiskolai rangsor készítése. Azt azonban fontos kihangsúlyozni: **az általunk javasolt rankingek nem helyettesítői vagy alternatívái a minőségbiztosítás/értékelés oktatáspolitikai, rendszerszintű megoldásainak, hanem egy másik kommunikációs formához igazított, korlátozott érvényű leírásai a felsőfokú képzés egyes elemeinek.**

Hogy van igény az egyetemek, főiskolák teljesítményének, minőségének mérésére ezeken a közvetlen állami érdekeltségű mechanizmusokon túl is, az a rankingektől függetlenül napirendi kérdése a felsőoktatásnak. Nagyszabású **nemzetközi, európai oktatáskutatói és -politikai programok**, konkrét vizsgálatok tárták fel az elmúlt években is a minőségértékelés lehetőségeit, elméleti és gyakorlati kérdéseit. Ezek a vizsgálatok, elsősorban a CRE (Association of European Universities – Európai Egyetemek Szövetsége) által végzett önértékelés 1993-ban, az európai Pilot Project 1994-95-ben, a Phare Multi-Country Program in Higher Education 1997-98-ban illetve az Agenda 2000 minőségi instrukciói valamint a Bolognai Nyilatkozathoz kapcsolódó szakértői anyagok egyaránt az önmagukban is sokszínű európai értékelési rendszerekkel szemben támasztott új követelmények fényében értelmezik újra a felsőoktatási teljesítmény mérését.

A ranking-lehetőségek szempontjából tekintve ezen kutatások és megvalósított programok központi dilemmája közös: a hagyományos („belső”, tudományos, akadémiai stb.) minőségi-minősítési rutinok, ezek mögött pedig a hagyományos felsőoktatási funkció átalakulása, *versus* az ehhez kötődő értékek és érdekek érvényesülési lehetősége. Az egyetemek és főiskolák környezete újabb és újabb teljesítmény-elvárásokat, s ezzel a teljesítmények prezentációjának újabb és újabb formáit kényszeríti ki. Ilyen tényező a tömegesedés, a diploma iránti széles körű (politikai támogatást is élvező) társadalmi igény, a gazdálkodási hatékonyságot érvényesítő pénzügypolitikák, a felsőoktatási nemzetköziesedés (a munkaerőpiaci globalizáción és az amerikai modell példátlan sikerességén keresztül) és a szolgáltatói jelleg erősödése.

A kutatási jelentésekből, uniós dokumentumokból és az európai akadémiai elit dekrétumaiból látható, hogy a korábban említett értékörző motívum igen erőteljesen meghatározza a felsőoktatási intézmények reagálást a teljesítménymérés újabb formáival szemben. Ennek tanulságait célszerű figyelembe venni, hiszen a magyar felsőoktatásban még kevésbé nyert polgárjogot a „külső” szempontok figyelembevétele. A mostanság alakuló és szerepkörüket kereső társadalmi szenátusok vagy a regionális-ágazati partnerek sem épültek be az egyetemek-főiskolák teljesítményértékelő mechanizmusaiba. Ezért is hangsúlyozzuk: **a javasolt ranking anélkül is egyik eleme lehet a formálódó értékelési rendszereknek, hogy medializáltságával és egyszerűsítéseivel megkérdőjelezni akarná a minőségi (audit) programok más kezdeményezéseit.**

Léteznek ugyanis olyan törekvések, amelyek a rankingeknél még erőteljesebben hoznak új szempontokat a felsőoktatási tevékenység értékelésébe. Ilyenek mindenekelőtt a közszolgáltatási hatékonyság oldaláról született

elemzések. Ezekben igen kifinomult rendszerelméleti és közgazdasági apparátusokkal értelmezik át a felsőoktatás funkcióit a szolgáltatás és a hatékonyság fogalmi hálójában. Mindezt ráadásul indokoltta is teszi, hogy a közösségi és az egyéni ráfordítások megtérülése, a racionális gazdálkodás joggal számon kérhető szemponttá vált az elmúlt évtizedek társadalmi közbeszédében. Innen nézve a felsőoktatási teljesítményben a hagyományos akadémiai értékek már csak a piacképesség és hasznosulás közvetítő értékrendjén keresztül jutnak szóhoz.

Kevésbé kidolgozottan, de annál impresszívebben vetődött fel a közelmúltban egy igen erős érdekcsoport, a hallgatók oldaláról ez a szemlélet. Az ESIB európai szintű konferenciáján kifejezetten fogyasztói szemszögből javasolták értelmezni a felsőoktatási működést, aminek a fogyasztóvédelmi jellegű értékelési formák bevezetéséhez kell elvezetnie. Mindebben megfigyelhető azon törekvések hatása is, melyek a minőségbiztosítás általános formáit (ISO) vagy a TQM-projektek érvényesítését tartják kívánatosnak. Ezekhez képest **a javasolt ranking visszafogottabb: a felsőoktatási teljesítmény olyan kiegészítő kommunikációs formája, amely az akadémiai szemléletnek partnerséget kínálva épülhet be a felsőoktatás prezentációjába.**

4. A rangsor értelmezése és értelme

Összegezve tehát, a bevett felsőoktatási teljesítményértékelések mellett láthatóan van helye egy független, ranking-jellegű teljesítménymérési formának is. Ez a létjogosultság azonban csak akkor számíthat elfogadásra, ha egyértelműen megfogalmazzuk logikáját, céljait és számot vetünk következményeivel is.

Mindenekelőtt azt hangsúlyozzuk, ami a fentiekből is nyilvánvalóan következik: messze **nem tulajdonítunk központi jelentőséget a felsőoktatási működésen belül az ilyen értékelésnek.** Úgy látjuk, elsősorban a **kommunikálhatóság, médiaképesség és formalizálhatóság** indokolja, hogy alkalmazzuk ezt a módszert. Természetesen az, hogy ezeknek a tényezőknek jelentőséget tulajdonítunk, már önmagában is egyfajta **fel fogást** tükröz **a felsőoktatásról.** **Nyitott,** a társadalmi–gazdasági funkciójának érvényesüléséről érkező folyamatos visszajelzésekre **adaptív, autonómiáját,** mint célszerű szerveződési elvet a mindenkorai társadalmi szerepvállalásban magas színvonalú és meggyőző teljesítménnyel **megindokló** rendszernek tekintjük a felsőoktatást.

Egy ilyen felsőoktatási működésben a ranking nem más, mint **kommunikációs forma,** komoly károkat okozni nem tudó **médiajáték.** Ezzel nem lebecsülni akarjuk saját kezdeményezésünket, hiszen az akadémiai világban jónéhány komoly, időnként következményekkel is bíró konstruált rendszer (ebben az értelemben „játék”) működik. Gondoljunk csak a különféle, tudományos teljesítményeket összehasonlító táblázatokra a finanszírozás/kutatói létszám/publikáció/gazdasági erő tényezőkre! Voltaképpen a mágikus jelentőségre szert tett impact-faktorokat is csak jókora megszorításokkal és értékmellőzésekkel tekintik érvényes mérőeszköznek.

A rangsors helyi értékét definiáló megszorításokat egy analógiával érzékeltetve a politikai közvélemény-kutatások státuszára utalhatunk. Míg a közönség Magyarországon is érdeklődve figyeli az ilyen felmérések eredményeit, a politikai szereplők stratégiájuk korrekcióiban folyamatosan figyelembe veszik ezeket a visszajelzéseket. A választók döntéseire azonban korlátozott mértékben hatnak ezek a kutatási eredmények, még kevésbé az ezekről zajló viták.

Mindemellett a parlamenti mandátumok eloszlásában a közvélemény-kutatások eredményei és ezek nyilvánosságra hozatala csak igen korlátozott érvénnyel jelenik meg.

A magyar felsőoktatásban a kidolgozott **UniPRESS-rankingek**© helyi értékét az is meghatározza, hogy **egyensúlyt** igyekeznek kialakítani a rendszer belső értékvilága, establishment-jének értékszempontjai és akár a felsőoktatási működéshez, akár ehhez az állandó establishment-hez képest külső szereplők megközelítése között. A felhasználói szemléletmód ugyanis csak akkor érvényes a felsőoktatási teljesítmény értékelésekor, ha az kellő empátiával és „helyismerettel” rendelkezik. Empátián itt nem elsősorban érzelmi azonosulást vagy elkötelezettséget értünk (bár az sem hátrány): sokkal inkább egyfajta érzékenységet és tiszteletet az akadémiai habitus, a hagyományos értékek iránt.

Ennek a felfogásnak közvetlen haszna lehet a ranking-készítés **elfogadtatásában** is. Az nyilvánvaló ugyanis, hogy bármilyen megszorításokkal éljünk, egy ilyen jellegű híryanagnak valamilyen mértékű felsőoktatás-politikai következménye is van. A javasolt ranking hivatalos értékelési–minősítési és oktatásirányítási mechanizmusokhoz való viszonyát már tisztáztuk: elengedhetetlen a folyamatos párbeszéd, az óhatatlan fenntartások együttműködésen alapuló kezelése. Különösen fontos ez a kedvezőtlen vagy önképükhöz képest alacsonyabb helyezéseket elérő intézmények esetében, hiszen nyilvánvaló, hogy az ebből származó feszültségek, ellenérzések elkerülhetetlenek lesznek.

Mindezt ellensúlyozza a ranking-készítés **ösztönző hatása a felsőoktatási közbeszédre és nyilvánosságra**. Egy ilyen média értékű anyag megjelentetése a felsőoktatáson kívüli és belüli közfigyelmet egyaránt kellő erővel irányítja az egyetemek, főiskolák működésére és hozzájárulhat ahhoz is, hogy ennek a működésnek az alapfogalmai, főbb jellemzői mind szélesebb körben váljanak ismertté. A felsőoktatás iránti érdeklődésben és a felsőoktatási tájékoztatásban ezzel egy olyan új lehetőség tárul fel, amely az információszolgáltatást és a felsőoktatási jellemzők megjelenítését egyaránt ösztönzi, folyamatosabbá és megbízhatóbbá teszi.

Tájékoztató irodalom:

- BARNETT, R., 1994: The limits of competence: knowledge, higher education, and society. Published: Buckingham [England]; Bristol, PA : Society for Research into Higher Education & Open University Press.
- BARNETT, R., 1994: Power, Enlightenment and Quality Evaluation, European Journal of Education, vol. 29, No. 2, pp. 165–179.
- BRENNAN, J.: Evaluation of Higher Education in Europe, in Changing Relationships between Higher Education and the State (M. Henkel and B. Little eds.) Higher Education Policy Series, pp 219-235, London Jessica Kingsley, 1999.
- DANIEL, J., 1998: Mega-Universities and Knowledge Media: Technology Strategies for Higher Education.
- FÁBRI GY., 1999: Tudományos gondolkodás és egyetemi átalakulások. Világosság 1999/9–10 p., 105–115.
- FÁBRI GY.: Oly nehéz a választás (szakértői tanulmány). Mit kínál a magyar a felsőoktatás – 2002. Az Országos Felsőoktatási Felvételi Iroda kiadványa.
- FÁBRI GY.: 1992: Higher Education in Hungary in then Period of Transformation 1990–1992 (Vienna, Institut für Wissenschaft vom Menschen).
- FÁBRI, GY., 1999: Felsőoktatás és felhasználók. TEMPUS SYNCRON Project Budapest.

KATZ, R. N. and associates 1999: Dancing with the devil: information technology and the new competition in higher education Published: San Francisco, Calif.: Jossey-Bass Publishers.

Manual of Quality Assurance Procedures and Practices (Phare "Multi-Country Program in Higher Education" 1998. Dorte Kristoffersen, Andrée Sursock, Don Westerheijden.

MITROFF, I., 1974: The subjective side of science. New York: Elsevier (1974).

NUESCH, J., 1999: Higher Education in the Twenty-first Century: A European View in: Challenges facing higher education at the millennium/edited by Werner Z. Hirsch and Luc E. Weber.Published: Phoenix, Ariz.: Oryx Press.

OBLINGER. D. G., VERVILLE A., 1998: What business wants from higher education. Published: Phoenix, Ariz. Oryx Press.

SCOTT, P., 1998: Massification, Internationalization and Globalization. In: The globalization of higher education. Edited by Peter Scott. Published: Buckingham [England]; Philadelphia, PA: Society for Research into Higher Education & Open University Press.

SEMJÉN A., 2000: Hatékonyság az oktatásban (Háttér tanulmány a TEP Oktatás, humán erőforrás, életmód munkacsoport számára. <http://www.eisz.hu/letolt/kutat/tep/ember/semjenandras.pdf>.

SETÉNYI J., 1999: A minőség kora. Bevezetés az iskolai minőségbiztosítás gyakorlatába. Budapest, Raabe-Klett Kiadó.

SHERR, L.A., Teeter, D.J. (eds.): Total Quality Management in Higher Education. New Directions in Institutional Research, # 71,1991 Teeter, D.J. & Lozier, G.G. (eds.).

SPORN B., 1999: Adaptive university structures: an analysis of adaptation to socioeconomic environments of US and European universities. Published: London; Philadelphia: J. Kingsley Publishers.

TROW, M., 1996: Trust, markets and accountability in higher education: A comparative perspective, Higher Education Policy, vol. 9, pp. 309(324).

VÁMOS D., 1996: A hatékonyság szerepe a felsőoktatásban. In: Hatékonyság és közszolgáltatás. L. p. 86(104). BKE Közzolgálati tanulmányi Központ, Budapest.

VROEIJENSTIJN, A. I., 1994: Improvement and accountability: navigating between Scylla and Charybdis: Guide for external quality assessment in higher education. London: Jessica Kingsley.

II. Kitekintés: ranking a nemzetközi szintén

A rangsorolási láz, amely ma már szinte minden nagyobb euro-atlanti felsőoktatási intézményrendszer megfertőzött, meglehetősen furcsán kezdődött: a US News and World Report című amerikai folyóirat megjelentetett egy rangsort 1988-ban, és a számnak olyan megdöbbentő piaci sikere volt – magyarán elkapták –, hogy ezentúl évente megismételték majd könyv formájában is publikálták. Ez a hatalmas érdeklődés hívta fel a figyelmet a többi, már korábban létező vagy ennek nyomán szerveződő rangsorolási, illetve minősítési kísérletre is.

Természetesen az egyetemek rangsorba állítását kezdettől fogva komoly vita övezte mindenhol, ahol kísérletet tettek erre. Különösen így van ez az Egyesült Államokban és Németországban, ahol a rangsorok *privát* piaci szereplők (elsősorban folyóiratok) kezdeményezésére jöttek létre. Az Egyesült Királyságban publikált legmagasabb presztízű rangsor (a The Times-é), amely jórészt az állami egyetemek finanszírozását végző Higher Education Statistical Agency (HESA) és az egyetemek kutatási tevékenységét elemző Research Attachment Exercise (RAE) program statisztikáira és szempontjaira épít, ezzel szemben sokkal elfogadottabb.

1. Általános tapasztalatok

módszertan

A tájékozódni kívánó diákok és szülők teremtette keresletet megcélzó rangsorok érthető módon nagy ellenállást – és szorongó figyelmet – ébresztenek a felsőoktatási intézményekben és a felsőoktatással hivatásszerűen foglalkozó kutatókban. Ezek a rangsorok ugyanis metodológiai szempontból időnként meglehetősen kétesek – a US News and World Report például évente kiigazítja a metodológiáját, ami ahhoz vezet, hogy egyes intézmények akár 15 hellyel is odébb kerülnek a sorban egyetlen év leforgása alatt. Az epésebb kritikusok még azt is megkockáztatják, hogy a rangsorok módszertanának manipulálása tudatos, hiszen így minden új rangsor új feszültséget, érdeklődést – és keresletet teremt. De ha elfogadjuk is, hogy becsületes és hitelességre törekvő tökéletesítgetésekről van szó, akkor is marad mit kritizálni: a legjobb *privát* rangsorok is korlátozott mennyiségű, és korlátozott mértékben verifikálható információ alapján dolgoznak.

Ismét szembeállíthatjuk ezzel az angol példát, ahol a felsőoktatás, illetve a kutatás-fejlesztés finanszírozását végző állami szervek által hivatalosan gyűjtött – és talán kevésbé manipulálható – adatok alapján készül el a közönséget orientálni szándékozó rangsor.

Talán a legkülönösebb, és bizonyos értelemben legkövetkezetesebb módszert a Princeton Review oktatási szolgáltató magánszervezet publikálta amerikai egyetemi guide alkalmazza. Ők eleve csak diákokat kérdeznek meg, s jellegzetesen az amerikai tizennyolc évesek szempontjai és preferenciái szerint rangsorolják az intézményeket. A guide sajátossága az, hogy rendkívül nagy számú – több tízezer – diákot kérdeznek meg, standard kérdőív alapján, így kétségtelenül új műfajt képviselnek a piacon.

Igen nagy eltérést jelent az is, hogy egy rangsorolási technika egyáltalán *mit* kíván rangsorolni: szakterületeket, képzési szinteket, képzési szinteket szakterületenként, oktatási és kutatási színvonalat, mennyiségi mutatókat, oktatási hatékonyságot, netán általában intézményeket-e. A szakirodalomban általában jóval megbízhatóbbnak és értelmesebbnek tartják a szakterületek és képzési szintek szerinti rangsorolást (illetve kutatóegyetemek esetén a kutatás színvonalát), ugyanakkor az Egyesült Királyságban például igen fontos szempontnak tekintik a *hatékonyságot*, ami lényegében azt jelenti, hogy a beiratkozottak közül hány diák mennyi idő alatt szerez fokozatot. Így míg a színvonalat mérő rangsoroknál a lemorzsolódási arány igen kis szerepet játszik, a végső helyezéskor, az angol rendszer – elsősorban takarékosági okokból – a minél rövidebb idő alatt megszerzett diplomát honorálja (ennek megfelelően az angol intézmények sokkal szigorúbban is veszik az ilyen kereteket, mint például az amerikai intézmények).

állami vs. magán

Az angolszász világban az alapvető módszertani problémák magából a felsőoktatási rendszerből, jelesen az állami intézményként működő egyetemek és a magánegyetemek (főiskolák stb.) eltérő jellegéből fakadnak. Az anyagiakkal való ellátottság, az infrastruktúrára, oktatókra, kutatásra, diáksegítésre jutó pénz a rankingek fontos szempontjai közé tartoznak – ugyanakkor minden olyan országban, ahol egymás mellett léteznek állami és privát intézmények, az utóbbiakat következetesen megkülönbözteti az előbbiektől az anyagi források bősége vagy legalábbis "bővebsége". Ez a leggyakrabban maga után vonja az oktatói és hallgatói állomány, valamint a kutatási tevékenység magasabb színvonalát is.

Ugyanakkor a privát és az állami intézmények esetenként más célokat követnek: noha mindkét típus igyekszik bevonni közpénzeket, magánadományokat és piaci forrásokat, legfeljebb eltérő összetételben, az állami egyetemek célkitűzései közt többnyire sokkal nagyobb súllyal szerepel a felsőoktatás terjesztése, a hozzáférés biztosítása a népesség minél szélesebb köre, különösen a hátrányos helyzetű csoportok számára. A privát intézmények prioritásai más jellegűek: többnyire a kiválósággal definiált presztízst helyezik előtérbe, a szelektivitást hangsúlyozzák, és gyakran jelentős anyagi ráfordítással igyekeznek a legkiválóbb oktatókat és hallgatókat magukhoz csábítani, míg ennek árát a magas tandíj formájában az átlagosabb diákokkal fizettetik meg.

célcsoportok

Nagy különbség van ranking és ranking között tekintetben is, hogy egyáltalán *kinek* szól – finanszírozónak, diáknak, felsőoktatási döntéshozónak-e.

A központilag gyűjtött és ellenőrzött adatokon alapuló, bonyolult adatfeldolgozást igénylő, sokszintű, vegyes szempontú értékelés – amilyen az angol rendszer – elsősorban a finanszírozó számára fontos, és a finanszírozó számára *éri meg* egyáltalán ilyen kutatást végezni.

A diákoknak szóló guide-ok módszertana sokszor igen szimpla, szempontjaik kissé esetlegesek – közöttük a piac dönti el, melyik lesz népszerű és marad fenn. A guide-ok többsége – a legtöbbet használtak – nem rangsorolnak, csak tájékoztatnak, s legfeljebb néhány értékelő megjegyzést tartalmaznak (az Egyesült Államokban a leghíresebb és

legtöbbet használt ilyen guide az ötkötetes Peterson's). Egy ilyen részletes guide nyilvánvalóan nem nagyobb piacra készül, hiszen elsősorban könyvtárak, intézmények vásárolják – a rangsoroló guide-ok viszont a teljesség igénye nélkül nyújtanak tájékoztatást a lehető legszélesebb közönségnek. Gyakori, hogy folyóiratokban jelennek meg, illetve folyóiratok kezdeményezésére jönnek létre, s néhány szempontra szorítkoznak. E rangsorok körül igen nagy vihar dúl, de a kutatások szerint több a füstje, mint a lángja a népszerű rangsorolásnak: a diákoknak alig tíz százaléka dönt ezek alapján, amikor felsőoktatási intézményt választ.

Az egyetemi közösség egészét – vezetőket, oktatókat, finanszírozókat, diákokat – egyaránt megcélzó rangsorok, összetett módszertanuk révén, sokkal ritkábbak, de lényegesen nagyobb presztízsnak örvendenek. Módszereiket, adatgyűjtési technikájukat, szempontjaikat, súlyozási technikáikat mindig nyilvánosságra hozzák, így többek közt ahhoz is hozzájárulnak, hogy a felsőoktatási intézmények értékelésének megfelelő szempontjait újra és újra át kelljen gondolnia a célközönségnek. Jellemző, hogy az amerikai rangsorok közül éppen a legrégebbi – az ún. Gourman Report – kapta és kapja a legtöbb szakmai kritikát (olyannyira, hogy jelentősége az utóbbi évtizedben, a US News and World Report rangsorának megjelenése óta, szinte teljesen elenyészett), ugyanis a Gourman Report stábjában nem hajlandó nyilvánosságra hozni és részletesen megvitatni szempontjait és módszertanát. Hiába vállalta tehát a rangsort a sokra tartott Princeton Review, a SAT- és GRE-tesztek legfontosabb központja, a Gourman Reportot lényegében egyetlen szakmabeli sem fogadja el hitelesnek, így módon tehát presztízse is csökken.

A kölcsönös presztízspépítésnek (a rangsor és az egyetemi világ egymást hitelesítik) ez a mechanizmusa fontos sajátossága a rangsorolási játéknak – egyesek éppen ebben látják a veszélyt, míg mások éppen ebben látják a rangsorok minőségének biztosítását. Akár így, akár úgy, a rangsorolási szempontrendszer és az intézmények önértékelése nem választható el egymástól élesen még teljesen privát rangsor-kezdeményezések esetén sem. Ezt a legtisztábban a német Spiegel folyóirat egyetemi rangsora ismeri el módszertanában, amikor az egyetemeket, szakterületenként, más egyetemek professzoraival rangsoroltatja egy egyszerű kérdés segítségével: "Hová küldené Ön legszívesebben gyermekét, ha az x tudományterületet szeretné tanulmányozni?"

hatások

Végül néhány szó a rangsorok hatásáról: a privát kezdeményezések legjelentősebb hatásának maga a *vita* tűnik, amelyet gerjesztenek. Szakmai körökben elnéző mosollyal számolnak be az egyetemek sokaságáról, amelyek vezetői mélyen elítélik a "rangsorolási játékok", megvetéssel kezelik a "primitív módszereket" és a "félvezető szempontokat" – de ha történetesen jó helyen szerepelnek valamilyen rangsorban, azt büszkén belefoglalják tájékoztatóikba. Arra nézve is vannak adatok, hogy a rangsorok, különösen a diákok kikérdezésén alapuló rangsorok, visszahatnak az egyetemi vezetés politikájára – tehát afféle feedback-ként szolgálnak. Amerikai felmérések kimutatják azt is, hogy a magánintézmények esetén a rangsorolás belső átrendeződéssel járhat: a magasabb helyet elfoglaló intézmények szelektívebbek és magasabb presztízssű oktatókat tudnak magukhoz csábítani (miközben ugyanez fordítva is működik: a magasabb presztízssű oktatók és a szelektívebb felvételi politika egyes rangsorokban jobb helyezéshez vezet). Ugyanakkor a "lecsúszó" egyetemek, miközben kevésbé szelektívek lesznek, a tandíjait nem engedik le – mert a tandíj mértéke (az Egyesült Államokban) olyan független presztízsmutatót jelent, amelyet az egyetemi vezetés nem mer

rontani. A rosszabb helyre kerülő egyetemek tehát inkább bőségesebb szociális támogatásban vagy tandíjkedvezményben részesítik a tehetséges diákokat. Mint korábban már említettük, a rangsorok legkevésbé a diákok jelentkezési döntésére vannak hatással.

A központi, illetve a felsőoktatás vagy kutatás finanszírozásával rendszeresen foglalkozó intézmények reagálása természetesen igen eltérő: a privát rangsorokat nem veszik tekintetbe, de saját rangsoraik alapján állapítják meg a finanszírozási normákat, így ezeknek a rangsoroknak a jelentősége igen nagy, s annál nagyobb, minél nagyobb szerepe van az állami vagy egyéb közpénzekből történő finanszírozásnak egy felsőoktatási intézmény költségvetésében. A túlnyomórészt közpénzből működő intézmények tehát a finanszírozó értékelési szempontjait fogják követni, illetve ezekhez próbálnak igazodni, és a független presztízsszempontok vagy a diákok szempontjai másodlagossá válnak.

konzekvenciák

Mindebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a rangsorokat gondosan és óvatosan kell értékelnünk, és figyelembe kell vennünk, mennyire eltérő célokat szolgálnak, illetve mennyire eltérő közönséget szolgálnak ki.

A felsőoktatás általános finanszírozási struktúrája, a felsőoktatásra jellemző mobilitás mértéke, a felsőoktatás szintjei és formái, illetve ezek átjárhatósága, a felsőoktatásban résztvevő népszerűség jellege és sajátos igényei, valamint a kutatás-fejlesztés központjainak viszonya a felsőoktatáshoz **alapvetően befolyásolja** egy-egy szempontrendszer használhatóságát. Vannak bizonyos mutatók, amelyek rendkívül félrevezetőek lehetnek egyes országok felsőoktatási klímájában – mondjuk az alma maternek jutott adományok egy végzettre jutó mennyisége vagy az elnyert központi kutatási pénzek mennyisége, netán a posztgraduális ösztöndíjak száma –, mivel nem minden felsőoktatási rendszerben értelmezhetőek. Másfelől még a legáltalánosabban hasznosítható szempontok – mondjuk az egy diákra jutó kiadások, az infrastruktúra színvonala, az oktató/hallgató viszony, az elhelyezkedést segítő adminisztratív intézkedések stb. – is egészen mást jelentenek a különböző diszciplínákon, tágabb szakterületeken belül.

De ha oda jutunk is, hogy almát a narancssal nem lehet összevetni, mégis el kell fogadnunk, hogy a rangsorok olyan nagyon fontos feedback-jellegű információáramlást hoznak létre, amelynek hiányában a felsőoktatás szerkezete, kínálata, fejlődési tendenciái, az iránta megnyilvánuló kereslet, a tudományos minőség mércéinek változása reflektálatlanul maradna. Ezzel mind az intézmények, mind a felhasználók veszítenének – így azzal zárhatjuk a külföldi példákat illető összefoglalókat, amivel a legkritikusabb cikkek is végződnek: legyen bármennyi hibája is egy rangsornak, ha megfelelően értelmezik, olyasmint kínál, amire nagy szükség van.

Az alábbiakban röviden áttekintjük a rangsorok főbb *tipusait, szempontjaikat és módszereiket*, a velük szemben megfogalmazódó leggyakoribb *kritikákat*, valamint a rangsorok általános *hatását*, néhány nagy presztízssű rangsor példáján.

2. A US News and World Report

A legrangosabb amerikai ranking igen összetett szempontrendszert használ, de az egyes szempontok szerinti rangsorokat azután – egyesek szerint meglehetősen önkényesen – súlyozza, és összesíti. Így állítja elő évenként a “top 25” rangsorát az intézmények különféle típusain belül. A rangsorok alapjául szolgáló adatokat kizárólag az intézményeknek küldött, önkéntes kérdőívek segítségével nyerik.

A szempontok, a súlyok és a külön kezelt intézménytípusok a következők:

Ranking kategória	Országos egyetemek, “liberal arts” college-ok, BA szintű képzés – súlyozás	MA és főiskolai szintű képzést kínáló egyetemek doktori program nélkül – súlyozás	Alskálák	Országos egyetemek, “liberal arts” college-ok, BA szintű képzés – alskálák	MA és főiskolai szintű képzést kínáló egyetemek doktori program nélkül – alskálák
Tudományos presztízs	25%	25%	Tudományos presztízs felmérés	100%	100%
Felvételi szelektivitás	15%	15%	Felvételi irányszám	15%	15%
			Felvettek és beiratkozottak aránya	10%	10%
			A középiskolában a felső 10 százalékban végzettek	35%	0%
			A középiskolában a felső 25 százalékban végzettek	0%	35%
			SAT pontszámok	40%	40%
Oktatói erőforrások	20%	20%	Az oktatók fizetése	35%	35%
			A legmagasabb tudományos fokozattal rendelkező oktatók aránya	15%	15%
			A teljes állásban dolgozó oktatók aránya	5%	5%
			Az egy oktatóra jutó diákok száma	5%	5%
			Csoportok (osztályok) mérete, 1–19 fő	30%	30%
			Csoportok (osztályok) mérete, 50 fő felett	10%	10%
Diplomázók és lemorzsolódók aránya	20%	25%	Diplomát szerzők átlagos aránya	80%	80%
			Az elsőévesek lemorzsolódásának aránya	20%	20%
Anyagi források	10%	10%	Egy diákra jutó oktatási kiadások	100%	100%
Alumnusok aránya	5%	5%	Az adományozó alumnusok átlagos aránya	100%	100%
A diploma megszerzésének átlagos ideje	5%	0%	A diploma megszerzésének átlagos ideje	100%	0%
Összesen	100%	100%	–	10%	100%

Magyarázatok:

Akadémiai presztízs:

- tudományos reputáció, alapja az oktatók és egyetemi vezetők által adott értékelés *más hasonló intézményekről* (egy 1–5-ig tartó skálán való osztályozás).

Szelektivitás:

- Felvételi arányszám: felvettek/jelentkezők.
- Beiratkozók: a felvettek és a beiratkozók aránya.
- A “minőségi” diákok aránya: azoké, akik a saját középiskolájukban a végzetek közt a legjobb 10%, ill. 25%-ba tartoztak.
- Átlagos SAT-pontszámok: egy országos (illetve most már nemzetközi) standard, független teszt pontszámai.

A diploma megszerzésének átlagos ideje:

- Egy hatéves standard időtartamhoz viszonyítva.

Ugyanakkor az általános rangsorolás mellett a US News a BA (vagyis az alapszintű fokozatot kínáló oktatási) formán belül is külön kezeli a mérnökképzést, a gyógyszerészképzést és az orvosi képzést, és kínál egy alternatív rangsort is, amely a “best value”, vagyis a minőség és az ár függvényében rangsorolja a kínálatot (mi a legjobb vétel – hol kapható a legjobb minőségű oktatás viszonylag olcsón).

Az MA és PhD szintű képzést nyújtó egyetemekenél a rangsorolás szempontjai mások: a természettudományok, illetve alkalmazott tudományok területén nagy súlyt kap a kutatás volumene, illetve a kutatásra fordított pénz, míg a humán diszciplínák esetén a legnagyobb súllyal az egyetemi presztízs esik latba (vagyis az a legjobb doktori iskola, amelyet a legjobbnak tekintenek a másutt tanító szakmabeliek).

A US News rangsorára erősen rányomja bélyegét az Egyesült Államok felsőoktatásának két sajátossága: a BA-szintű képzés elterjedtsége (ilyen képzést több ezer intézmény nyújt az országban, és a mindenkori 18–22 éves korosztálynak mintegy 35–40%-a végez college-ot, vagy legalább néhány évet), valamint a BA-szintű képzés árai. A college árak problémája egyre inkább társadalmi szintű problémaként jelentkezik, így érthető, hogy a “legjobb vétel” szempontja igen fontos lehet az egyébként meglehetősen mobil jelentkezők számára.

A college-kérdés sajátosságára jellemző a Princeton Review-jellegű ranking, amelynek Európában lényegében nincs párja: itt az inkább szocializációs és kulturális helyként és időtöltésként, mint oktatási intézményként felfogott college-okat a diákok minősítik, elsősorban a közérzetük, életlehetőségeik, az intézmény általános klímája, sajátos helyi kultúrája, tipikus diákjai szerint. Így keletkeznek olyan kategóriák, mint a “legbulisabb” iskola, vagy a legtöbb “frat-klubbal” rendelkező iskola, a legtöbb sportolási lehetőséget, és legjobb sportteljesítményt felmutató iskola stb.

E szempontrendszerrel alaposabban itt azért nem foglalkozunk, mert a college-ok szerepe az amerikai fiatalok életében inkább a középiskolához, mint az egyetemi képzéshez hasonlítható az európai típusú oktatásban, de feltétlenül érdemes tudni, hogy az intézmény hangulata, kultúrája, hagyományai, diákságának jellemzői valóban fontos szerepet játszanak egy-egy iskola vonzerejében, s ez Európában éppúgy igaz, mint az Egyesült Államokban.

3. A Der Spiegel-ranking

Európában az eltérő finanszírozási és oktatási struktúra következtében a két oktatási szint szétválasztása, illetve az ilyen nagyfokú mobilitás előfeltételezése kevésbé állja meg a helyét. Ugyanakkor a kétféle szempont, a közérzet és az oktatási szint összeházasítására van példa Európában: ezt a ranking-mintát a Der Spiegel folyóirat adhatja, amely teljesen privát alapon, és kétféle kérdőív segítségével, két teljesen különböző szempont szerint, csak szakterületenként rangsorolja a német egyetemeket.

A Spiegel meglehetősen egyszerű technikát használ. Mint fentebb említettük, az egyetemi presztízst kiválasztott egyetemi oktatók, neves professzorok rangsorai alapján állapítja meg, s külön közli szakterületenként. A kiválasztott professzorok nem képeznek reprezentatív mintát, hanem "kiválóságuk" alapján a Spiegel szemeli ki őket. Mint fentebb említettük egyetlen kérdést tesznek fel nekik: hogy ha gyermekük egy adott szakterületen kívánna továbbtanulni, hogyan osztályoznák számára a német egyetemek programjait.

Emellé állítja a standard és diákok által kitöltött kérdőív szerinti eredményeket: a kérdőív itt négy szempontra kérdez rá: az oktatók magatartására, az intézmény túlterheltségének fokára, a tanulmányok tartalmának minőségére és az intézmény infrastruktúrájára. Emellé a Spiegel értelmező adatsorként statisztikai felméréseket állít, ismét csak egyetemenként és szakterületenként: az oktatás időtartamát szemeszterekben, az egy oktatóra jutó diákok számát, valamint az elvándorlás, illetve lemorzsolódás, és az átigazolók arányát.

Ezeket az arányszámokat, illetve pontszámokat aztán a "nagyon jó" – "jó" – "közepes" – "rossz" kategóriákba sorolja.

Az ily módon előálló rangsorok nem használhatók arra, hogy egy lineáris sorba rendezzék az egyetemeket, mivel a különféle mutatókat a Spiegel nem is próbálja meg összegezni. A rangsorok értékelő-tájékoztató jellegűek tehát, nem törekednek arra, amire az amerikai rangsorok: hogy ti. egyértelmű hierarchiát hozzanak létre a nemzeti felsőoktatáson belül.

Ennek ellenére a Spiegel rangsora épp olyan vitatott, mint az amerikai rangsorok, és népszerűsége is vetekszik azokéval.

4. A The Times (és a HESA) rangsora

A The Times a Der Spiegelnél egyneműbb rangsort kínál, s – mint az amerikai rangsorok – szintén az oktatás színvonalára helyezi a hangsúlyt. Ellentétben a Der Spiegelgel, a The Times rangsor nem saját adatokkal, illetve szempontokkal dolgozik, hanem a túlnyomórészt állami szervek által gyűjtött statisztikákból szemeli ki a relevánsnak tartott mutatókat, s ezeket összegzi, különbözőképpen súlyozva, egy összesített pontszámban.

A ranking szempontjai a következők:

- Az oktatás minősége (2,5 súllyal): az oktatást finanszírozó állami szervek, valamint az ún. Quality Assessment Agency által az egyetemi oktatóknak kiküldött kérdőívek alapján. A kérdőívek a különféle egyetemek szakmai programjainak színvonalára kérdeznek rá.

- A kutatást a szintén állami RAE felmérése alapján pontozzák, majd 1,5 súllyal veszik figyelembe.
- Felvételi követelmények: a HESA felvételi statisztikái alapján, a standard nemzeti vizsga (A-level) eredményeit összegzi egy pontszámban.
- Oktató-hallgató arányszám: a HESA adatai alapján.
- A könyvtárra és számítástechnikai infrastruktúrára fordított kiadások: a HESA adatai alapján, három évre átlagolva.
- Diákokat szolgáló létesítményekre fordított kiadások (sportlétesítmények, tanácsadás, egészségügyi szolgáltatások).
- A diplomák minősége (a sajátos brit minősítési rendszer szerint): a magas szintű fokozatok aránya a végzettek körében.
- A végzett hallgatók rövid távú pályája: azok aránya a végezettek között, akik a diploma megszerzését követő hat hónapon belül munkába lépnek vagy ismét tanulmányokba kezdenek.
- A diploma megszerzéséhez szükséges idő átlaga a szabvány időszakhoz képest.

A The Times minden egyes kategória esetén figyelmeztet olyan eltérésekre, amelyek nem feltétlenül az intézmény minőségéből, inkább sajátos jellegéből fakadnak, illetve amelyek összefüggésben állnak más mutatókkal (pl. a diploma megszerzéséhez szükséges idő többnyire korrelál a belépő diákok "minőségével"; egyes szakterületeken a kutatás jelentősége kisebb; bizonyos típusú egyetemeken az infrastrukturális kiadások nem az egyetemi, hanem a kollégiumi költségvetésben jelentkeznek stb.)

Érdekes összevetni ezzel a HESA által gyűjtött adatok szempontjait: az állami finanszírozó felől nézve az oktatási intézmények diákságának társadalmi összetétele: az ún. "felnőtt" (vagyis 21 évesnél idősebb) diákok aránya, a felsőoktatásban alulreprezentált társadalmi csoportokból érkező diákok aránya, és az oktatási szempontból elmaradottnak számító (arányosan kevés fiatal beiskolázó) területek aránya meglehetősen nagy súllyal szerepel az oktatási intézmények értékelésében. Egy színvonal központú rankingben ezek a szempontok nem jelennek ugyan meg, de kimutathatóan fordítottan arányosak egyes pontszámszerző tényezőkkel (hiszen a szelektívebb egyetemek éppen nem a szociálisan hátrányos helyzetű csoportokból vagy területekről rekrutálják diákjaik többségét).

Tájékoztató irodalom:

"Magazine's methods for ranking graduate schools are arbitrary and unscientific say psychology departments." APA Monitor 29 (April 1998). Online: <http://www.apa.org/monitor/apr98/rankle.html>.

"Rankings & Ratings." Enrollment Management Review (Summer 1997). Online: <http://www.collegeboard.org/cbregions/mwro/emrsu97/html/rank.html>.

"The 'Best' Colleges for Hispanics: The Top 100." Hispanic Outlook in Higher Education 7 (April 18 1997): 5–21.

100 Most Wired Colleges. ZDNet: <http://www3.zdnet.com/yil/content/college/colleges98/chartintro.html>

Carter, Terry.: "Rankled by the Rankings." *ABA Journal*. v84 (March 1998): p. 46–53.

Die Ergebnisse der Spiegel-Ranking, Der Spiegel 15/1999. <http://www.spiegel.de/spiegel/0,1518,18104,00.html>.

-
- Disability Friendly Colleges by Rachel Ross, New Mobility Magazine, September 1998., <http://www.newmobility.com/query/magazine/articledetail.cfm?date=september-98&recID=122>
- Druzdzel, Marek J. and Clark Glymour: "What Do College Ranking Data Tell Us About Student Retention: Causal Discovery in Action". In *Proceedings of the Fourth International Workshop on Intelligent Information Systems (WIS-95)*, Augustow, Poland, June 5–9, 1995, p.138–147.
- Enrollment Management Review: „Rankings and Ratings”. <http://cbweb1.collegeboard.org/aes/emr/emrsu97/html/rank.html>, 2001. 08. 28.
- Glass, Stephen: "The College Rankings Scam." *Rolling Stone* (Oct 16 1997): 93-97. (Get the article at the University of Florida Music Library, call number: 780.5 R754.).
- Graham, Hugh Davis and Nancy Diamond: "Academic Departments and the Ratings Game." *The Chronicle of Higher Education*, 45 (41) (June 18, 1999): p. B6.
- Hattendorf, Lynn C.: "Educational Rankings of Higher Education: Fact or Fiction?" Paper presented at the International Conference on Assessing Quality in Higher Education (8th, Queensland, Australia, July 15, 1996). (ERIC Document Reproduction Service No. ED 401785).
- James Monk és Ronald G. Ehrenberg: The impact of *U.S. News&World Report* College Rankings on admissions outcomes and pricing policies at selective private institutions, Working Paper 227, NBER Working Paper Series, 1999.
- Lemann, Nicholas: "Universities use rankings, too; colleges may not like being ranked, but they've long ranked students." *U.S. News & World Report* (August 31 1998) : 81. (Available online UF students, faculty and staff via Academic Index, WebLUIIS.)
- Levin, Shirley: "**Ignore College Ranking.**" Washington Parent Magazine (December 1997). Online: <http://www.washingtonparent.com/articles/9712/rankings.htm>.
- Machung, Anne: "Playing the rankings game. (magazine rankings of colleges and universities)." *Change* 30 (July-August 1998): 12–17. (Available online to UF students, faculty and staff via [Academic Index](#), WebLUIIS).
- Maclean's: Window into the Rankings. How Maclean's takes the measure of Canadian Universities, November 20, 2000.
- McDonough, Patricia M., Anthony Lising Antonio, MaryBeth Walpole, and Leonor Xochitl Perez: "College Rankings: Democratized College Knowledge for Whom?" *Research in Higher Education*. v39, n5 (October, 1998): p. 513–537.
- Sanoff, Alvin P: "Rankings are here to stay; colleges can improve them. *The Chronicle of Higher Education* (September 4 1998).
- Sharp, William: "Building reputations: How the game is played" *21stC* Issue 1.1 (Spring 1995) Online: <http://www.columbia.edu/cu/21stC/issue-1.1/vying.htm>.
- State Universities to Cheer About [Top 100] by Kristin Davis, Kiplinger's Personal Finance Magazine, September 1998. <http://www.kiplinger.com/magazine/archives/1998/September/college.htm>.

- Stuart, Debra L.: "Reputational Rankings: Background and Development." *New Directions for Institutional Research*. N 88 (Winter 1995): p.13(20).
- The Asiaweek Best Universities 1999, Asianow. <http://www.pathfinder.com/asiaweek/universities/>.
- The Gourman Report on Canadian Universities. <http://www3.bc.sympatico.ca/info/gourman-can.htm>.
- The Higher Education Funding Council for England (HEFCE): Learning and Teaching, Performance Indicators, <http://www.hefce.ac.uk/>.
- The MBA Guidebook, Martin Schatz: "What's Wrong With MBA Ranking Surveys?", <http://mba.us.com/guide/rnkartcl.html>.
- The Times: "The Good University Guide: Figuring it all out", 2000/04/14.
- The Top American Research Universities, TheCenter, University of Florida, Lombardi Program on Measuring University Performance, 2000 (kézirat).
- Tindall, James R: "The Rankings Game". *LSAmagazine* v23 n2 (Spring 2000). p. 27(31).
- Top 10 Activist Schools by Jen Wiecezorek, Mother Jones, September/October 1998. http://bsd.mojones.com/mother_jones/SO98/wieczorek.html
- Top Colleges Ranked for 2000 by Princeton Review. <http://www.review.com/college/>
- Top Fifty Colleges for African Americans by Thomas LaVeist & Marjorie Whigham-Désir. for [blackenterprise.com](http://www.blackenterprise.com/). <http://www.blackenterprise.com/>.
- U.S. News & World Report: 2000 College Rankings, methodology, <http://www.usnews.com/usnews/edu/college/rankings/about.htm>.
- Webster, David S.: "Academic Rankings: First on a List of One." *Academe*. v78 n5 (Sept-Oct 1992): p.19(22).
- Wright, B. Ann: "A Little Learning Is a Dangerous Thing: A Look at Two Popular College Rankings." *College Board Review*. n163 (Spr 1992): p. 6(16).
- Young, Jeffrey R.: "Colleges Question Data Used by 'Yahoo!' To Rank the 'Most Wired' Campus." *Chronicle of Higher Education* (May 9 1997): A29.

III. Modell a magyarországi egyetemek és főiskolák rangsorának elkészítésére

A bevezetőben vázolt megfontolások, mindenekelőtt a rangsorolások felsőoktatás-értékelési használhatóságáról (konkrétabban: korlátairól és lehetőségeiről), valamint a külföldi tapasztalatok feldolgozásának alapján vázoljuk javaslatunkat egy komplex rangsor elkészítéséhez. Ez a javaslat szándékaink szerint alkalmas lehet arra, hogy lehetővé tegye a hozzáférhető adatbázisok felhasználhatóságának mérlegelését. A magyarországi felsőoktatási adatszolgáltatás ugyanis ezekben az években formálódik, találja meg funkcióit. A jól megfogalmazott kérdések és értelmes adatgyűjtési formák, kiegészülve az adatok hasznosulásának kézzelfogható eredményeivel, sokat segíthetnek ebben a folyamatban.

1. A rangsorolás módszertanának alapjai

Amint azt láttuk, az akadémiai illetve államigazgatási jellegű minőség- és teljesítmény értékelések mellett jól definiálható helye van a ranking-típusú összeállításoknak. Ezekre is többféle megoldást ismerünk, s amint a külföldi gyakorlat elemzése megmutatta, értékválasztás kérdése, milyen szempontrendszer alkalmazunk.

1.1. A rangsort meghatározó teljesítmény szempontok

A ranking – mint jeleztük – felfogásunkban **a felsőoktatási teljesítmény jól kommunikálható, ám korlátozott érvényű mérési formája**. Ebből logikusan következik, hogy szemlélete elsősorban a **felhasználói szempontok** érvényesítését preferálja. Felhasználókon itt a hallgatókat, a továbbtanulási döntésekben részes családokat, szülőket, valamint a későbbi alkalmazókat értjük. Ők azok ugyanakkor, akik sajátos, az **akadémiai értékeket csak közvetve** érzékelő módon érdekeltek a felsőoktatásban. Így, ha rájuk koncentrálnak építünk fel egy ilyen tájékoztatást, akkor az akadémiai kiválóság több lényeges ismérve nem abban a – viszonylag zárt – értékrendszerben fogalmazódik meg, mint a minőségértékelés más eseteiben. Ez utóbbiak ugyanis jórészt értelmezhetetlenek a ranking célcsoportja számára, hiszen a magyar közgondolkodásban nem eléggé ismertek a felsőoktatási-tudományos világ alapfogalmai, értékszempontjai. Ezért az **UniPRESS-ranking©** kommunikációjában elengedhetetlen, hogy világossá tegye a felhasználói szempontok és a létező vagy hagyományos minőségmérési mechanizmusok viszonyát, nagy hangsúlyt fektetve **az akadémiai kiválóságot értékelő formák megismertetésére, népszerűsítésére**.

A felhasználók nézőpontjának középpontba állítása ugyanakkor meghatározza a kutatások, szükséges felmérések célcsoportját is. Elsőként az **egyetemi-főiskolai hallgatók véleményét** tekintjük mérvadónak. Tudjuk, ebbe sok szubjektív elem vegyült, azonban megfelelő módszertannal és kiszűrésre-ellenőrzésre alkalmas kérdezési technikával ezek feloldhatók (erre példát szolgáltat a most bemutatandó hallgatói presztízsrangsor is).

Ugyanilyen súlyú referencia csoportot jelent a **munkaerőpiaci visszajelzések** felhasználása. Azonban éppen ez az a terület, ahol a legnagyobb információs hiátusokkal küszködünk. Amint azt említettük, a felhasználók ezen kiemelten lényeges csoportjával az intézményesült kapcsolatok még csak most épülnek ki, ennek hiányában viszont csak

esetleges véleményük, értékelésük megfogalmazása. Ezt az esetlegességet erősíti, hogy a gazdaság, a regionális vagy ágazati szereplők éppen a felsőoktatási közbeszéd korlátozottsága miatt nem érzékelik az átalakuló magyar felsőoktatás intézményi és oktatási-kutatási jellemzőit. A munkaerőpiac szereplőinek ez irányú adatszolgáltatása (karrierképek, elhelyezkedés, fizetések stb.) és a kibocsátó felsőoktatási intézményekkel való alumnis kapcsolattartás sem elégséges még.

Az ebben a tárgykörben készült kutatások sem adnak még eligazító információkat. Néhány intézményi hatókörű (pl. Műegyetem) illetve pilot-jellegű (FIDÉV, doktoráltak életpálya-követése) karrierkövetés elindult, azonban ezek beéréséhez, valóban összehasonlításra és tendenciák megfogalmazására alkalmas kimunkálásához jóval hosszabb időre van szükség. Ezen idő alatt ugyanis **tartalmi munkában megnyilvánuló partnerséget** kell találni a felhasználói szféra képviselőivel, elsősorban a kamarákkal, munkaügyi központokkal, regionális intézményekkel.

Összegezve tehát az **UniPRESS-ranking©** alapelveinek a felhasználói szempontok érvényesítését tekinti. Ebből következően **a felsőoktatási működés azon jellemzőit** tartjuk bemutatandónak, melyek ebből a szemszögből megragadhatók és relevánsak. Kutatásaink alapján ma ezek a következők:

- felvételi-bekerülési esélyek
- képzés-szakmai munka színvonala/nehézsége
- oktatási infrastruktúra fejlettsége
- hallgatói élet minőségének jellemzői
- elhelyezkedési-érvényesülési lehetőségek a munkaerő-piacon

1.2. Felhasználható adatbázisok

Ezeknek a vizsgálandó területeknek a véglegesítésben azt is mérvadónak tekintettük, hogy két szempontból is vizsgálhatóak legyenek: egyfelől létező adatszolgáltatások során létrejövő adatbázisokból, másrészt véleménykutatási felmérésből egyaránt értékelni tudjuk minőségüket/minősítésüket.

Amint arra korábban utaltunk, a felsőoktatási információszolgáltatás most felépülő rendszere még csak megszorításokkal alkalmas arra, hogy ilyesféle jellemzőket korrekt elemzésre alkalmas módon rendelkezésre bocsásson. Ugyanakkor ezen a területen jelentős előrelépés volt az **Oktatási Minisztérium** több kezdeményezése az intézmények főbb jellemzőit leíró hivatalos statisztikák és adatsorok megerősítésében. Ezek közül az Országos Felsőoktatási Felvételi Iroda által kiadott *Mit kínál a magyar felsőoktatás – 2001 (2002)* kötethez kapcsolódó **adatgyűjtés eredményeit** kell kiemelnünk. Ez a kétszeri információcserének köszönhetően rövid időn belül alkalmas alapot adhat néhány intézményi jelleg bemutatására, de ami még fontosabb: kikristályosodott az az információgyűjtési technológia, és megszilárdult a felsőoktatási intézményekkel való együttműködési rutin, amelyek a még szükséges kiegészítések, adatkarbantartások számára nélkülözhetetlenek.

A nyilvános források közül a leginkább használható az OFI **jelentkezési/felvételi adatbázisa**, amely magas színvonalon gondozott anyag. Ennek példáján fogjuk bemutatni lentebb, hogy miképpen javasoljuk egymásra reflektáltatni a véleménykutatások és adatbázisok eredményeit.

1.3. Az UniPRESS-ranking© összeállításának alapelvei

Az alapvető dilemma a „kemény” adatok (statisztikai jellemzők, felszereltségre, ellátottságra vonatkozó leírások) és a vélemények alapján megfogalmazható értékelések összevethetősége, egymásra vonatkozathatósága. Mint láttuk, mindkét típusú adatkörnek megfelelnek a kijelölt területek, azonban eltérő az adatoltság foka, megbízhatósága és felhasználhatósága.

Azonban míg az egy-egy kérdésre vonatkozó különböző típusú források összehangolása, egységes kezelése megoldandó feladat, a vizsgálati területeket nem szükséges egy nagy, közös rankinggé formálni. Az általunk javasolt **UniPRESS-ranking©** megoldásait ugyanis a következő alapelvekből vezetjük le:

a) igazodás az átalakuló magyar felsőoktatás szakmailag is tagolt rendszeréhez;

Még mindig érvényesül az elmúlt évtizedeknek az a hatása, amely már a felvételre való készüléstől kezdődően fragmentálja a felsőfokú képzést, minimalizálva az általános(abb) ismeretek arányát a többnyire szűk szakterületi tanulmányokkal szemben. Ennek következtében a tanulmányok összehasonlíthatósági lehetősége is korlátozott, időnként egy intézményen belül is jelentős különbségek tapasztalhatók. A szakmai munkára és a részben erre ráépülő szakmai infrastruktúrára vonatkoztatva ezért többféle bontásban végezhető el összehasonlítás.

b) a hallgatói-oktatói attitűdöket leíró oktatásszociológiai eredmények figyelembe vétele;

A korábban kiváltságként, ma egyre inkább szolgáltatásként felfogott felsőoktatás megítéléséhez a hallgatók körében hiányzik még a letisztult értékrend. Ez különösen tetten érhető a diploma használhatósága, a szakmai tudás becsülete és megbecsültsége, a teljesítmény-követelmények megítélésében. Az oktatók státusza, anyagi hátterük zavarossága ugyancsak ennek a bizonytalanságnak a fennmaradását tartósítja. Ennek következtében a presztízsrangsorokat csak tágabb, részletesebb szempontrendszerrel lehet megvalósítani, amely módot ad az egyensúlyok, korrekciók, ellenőrzések beépítésére. Az oktatói munka hallgatói véleményezése kiépülésének/kiépületlenségének tapasztalatai szintén informatívak ebben a körben.

c) reflexió a felsőoktatás minőségi eredményeit nyilvántartó értékelési rendszerekre;

A felsőoktatási teljesítmény jellemzőinek súlyozásában, a presztízselemek mérlegelésében iránymutatónak tekintjük, hogy a hivatalos akadémiai értékelési rendszerek (elsősorban a MAB és az FTT, valamint a kutatóhelyi értékelések tekintetében az MTA) ezek közül melyeket tartják kiemelt jelentőségűnek. A minősített oktatók, a doktori programok, a nemzetközi kapcsolatok, a publikációk ezért központi jelentőségűek. Természetesen azokat a megszorításokat is alkalmazzuk, amelyeket hivatalos értékelések megfogalmaztak az átalakulási folyamat kilengéseivel szemben (pl. az átminősítések, lokális szempontú habilitációk stb. kérdésében.)

d) az adatszolgáltatási realitások beszámítása;

Az említett adatbázisok folyamatos és állandó felülvizsgálatot, kontrollt igénylő információforrások. Mivel a felsőoktatási intézményeknél többnyire még hiányoznak a feltételei a nyilvántartás naprakész megvalósításának, kellő óvatossággal szükséges ezen a területen eljárni.

Mindebből következően az UniPRESS-ranking© többelemű, az adatbázisokat és saját kutatásokat egyensúlyban kezelő rangsora a magyar egyetemeknek, főiskoláknak. Elengedhetetlen fejlesztése a munkaerőpiaci információk beépítése. Ezt részint interjúk adatgyűjtéssel, részint adatbázisok feldolgozásával, részint egy kiépülő alumni- és karrierekövetéses rendszer kezdeményezésével valósítjuk meg.

2. Az UniPRESS-ranking© Hallgatói Presztízsrangsorának modellje

Az **UniPRESS-ranking© Hallgatói Presztízsrangsora** egy speciális szempontból –, az adott intézményekben tanuló hallgatók véleményére, tapasztalataira alapozva hasonlítja össze az egyetemeket és főiskolákat. A rangsor alapja egy személyes lekérdezésen alapuló, meghatározott mintavételi eljárás szerint lebonyolított standard kérdőíves vizsgálat a magyarországi egyetemisták és főiskolások körében. A *Hallgatói Presztízsrangsor* kizárólag ezen vizsgálat eredményei alapján kerül összeállításra.

A *Hallgatói Presztízsrangsor* elsősorban azt mutatja meg, hogy a vizsgált intézmények hallgatói hogyan vélekednek saját főiskolájukról, egyetemükről, az ott folyó képzés színvonaláról, a diploma értékéről és hogy az intézmény milyen feltételeket teremt számukra mind a tanulás és szakmai előrejutás-önképzés, mind pedig a mindennapi hallgatói életminőség terén. Mindezekkel összefüggésben arról is képet kaphatunk, hogy a hallgatók milyen mértékben kötődnek egyrészt választott szakterületükhöz, másrészt saját intézményükhöz. A *Hallgatói Presztízsrangsor* a következő főbb szempontok (részsorok) alapján vizsgálja a hazai felsőoktatási intézményeket:

I. Akadémiai rangsor

- a) az intézményben folyó képzés, a diploma értéke, piacképessége
- b) az intézményen belüli önképzés, a szakmai előrejutás segítése
- c) az intézmény oktatási infrastruktúrájának színvonala

II. Közérzet rangsor

- a) az intézményhez való kötődés
- b) az intézmény légköre
- c) az intézmény épületeinek infrastrukturális állapota

Az egyes részsorok több különböző tényező figyelembevételével kerülnek összeállításra. Az egyes tényezők fontossága határozza meg azt, hogy az adott tényező milyen „súllyal” szerepel a részsor felállításakor.

2.1 A Hallgatói Presztízsrangsor összeállítása

A Hallgatói Presztízsrangsoroknak két meghatározó eleme van: a *szakterület* és az *intézményi jellemző*. A fentiekben már ismertettük a 7 szakterületet: ezeken belül – és csakis ezeken belül! – hasonlítjuk össze az egyes intézményeket. Nem vetjük tehát egybe a különböző képzési szakterületekhez tartozó intézmények hallgatói értékelését.

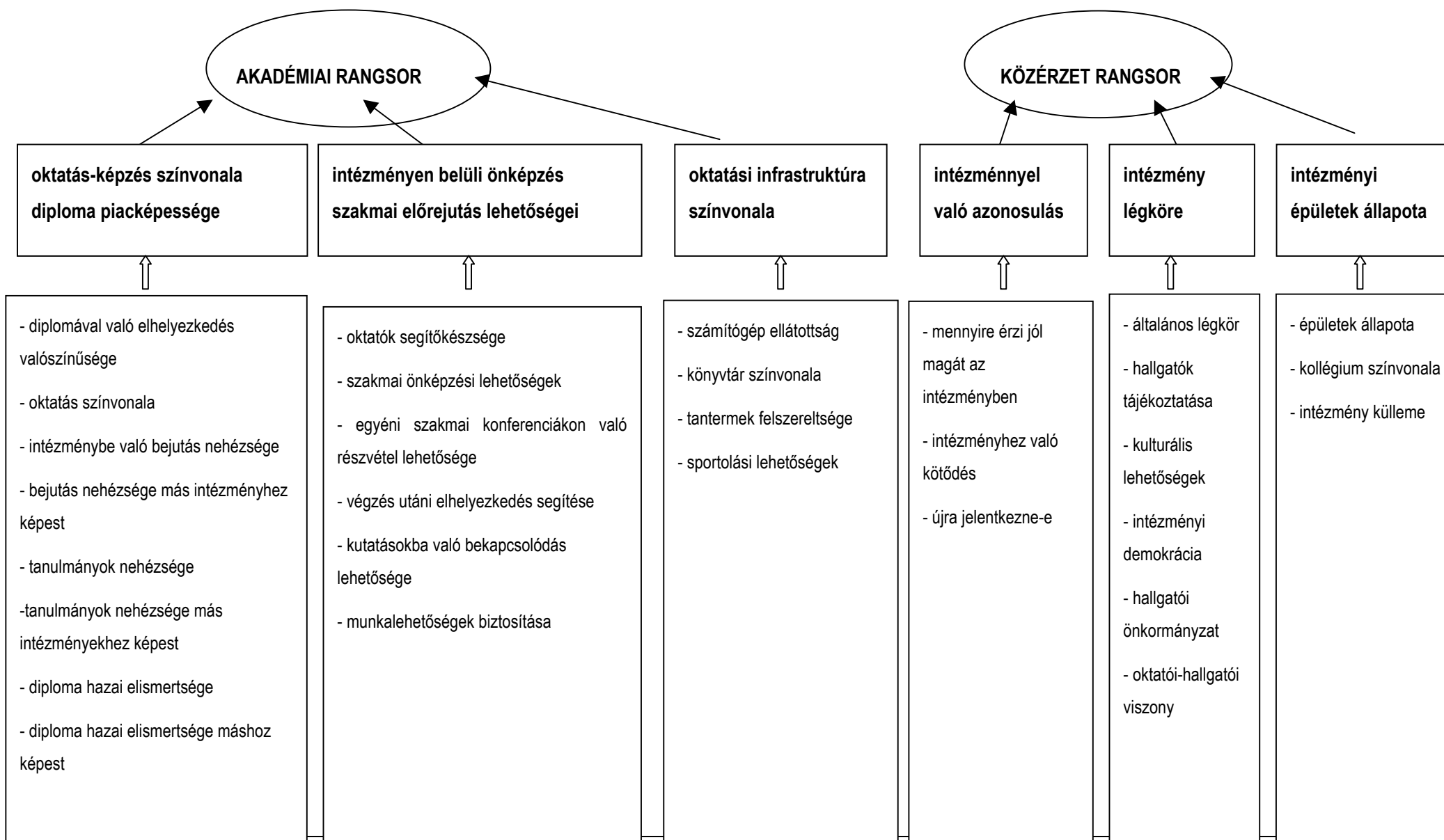
A vizsgálatba bevont intézményi jellemzők száma igen sok. Egy-egy intézményi jellemző alapján kialakított intézményi sorrendet *alrangsorok* nevezünk. A kérdőívben minden egyes intézményi jellemzőt egy kérdéssel („változó”) mérünk (pl. az oktatás színvonala, a könyvtár ellátottsága stb.)*. Ezen változók, intézményi jellemzők mentén létrejövő intézményi sorrendek, mint *alrangsorok* jelentik a legkisebb elemeit minden további rangsornak. Több, ugyanazon problémakörhöz kapcsolódó intézményi jellemző együttes figyelembevételével hozzuk létre a *főrangsorokat* (pl. a képzés, a diploma értéke, piacképessége, az intézmény oktatási infrastruktúrájának színvonala stb.). A *főrangsorok* (összesen 6) tulajdonképpen a legszemléletesebb mutatói a Hallgatói Presztízsrangsornak, ezért a munka további bemutatásakor őket használjuk egyfajta „vezérfonalként”. A főrangsorokból jönnek létre az *általános rangsorok* (összesen 2, az „akadémiai” és a „közérzet” rangsor), amelyek 3-3 főrangsor eredményeit összesítve rendezik sorba az intézményeket. A Hallgatói Presztízsrangsornak ez a szintje már viszonylag nehezebben értelmezhető, mivel igen összetett intézményi jellemzők együttes megjelenítésére törekszik. Elvben lehetséges lenne még egy további szintje a Hallgatói Presztízsrangsornak, a két általános rangsor egyfajta összetett rangsora, ám a túlságosan különböző intézményi jellemzők miatt ennek a létrehozását már nem látjuk értelmes vállalkozásnak. Ezzel szemben viszont releváns eredményeket hozó kísérletnek tűnhet egy olyan komplex rangsor megalkotása, amely az egyes intézményi jellemzők (alrangsorok), illetve problémakörök (főrangsorok) mentén különböző megközelítésű intézményi sorrendek együttes figyelembevételére törekszik (*Összetett Rangsor*), és amelynek csak az egyik alkotó elemét jelenti a Hallgatói Presztízsrangsor (további lehetséges elemek: felvételi-jelentkezési adatbázisok, minisztériumi statisztikai adatsorok, Mit kínál a magyar felsőoktatás éves adatgyűjtéseinek mutatói stb.). Ennek a típusú rangsorállításnak a kidolgozása azonban már túllép jelen vállalkozás keretein, és csak egy intézményi jellemző (az intézménybe való bekerülés nehézsége) rangsorainak bemutatása alkalmával jelezzük ennek egyértelmű lehetőségét.

A Hallgatói Presztízsrangsor struktúráját a következő ábrán mutatjuk be:

---

* Ez alól az elv alól összesen egy esetben tettünk kivételt, ugyanis „a képzés, a diploma elismertségét” két kérdéssel, a hazai, illetve a külföldi elismertségre vonatkozóan is mértük.

A HALLGATÓI PRESZTÍZRANGSOR STRUKTÚRÁJA

2.2. A rangsorok számítási módja

Az összehasonlítás – vagyis a rangsorba állítás – alapja az egyes kérdésekre (intézményi jellemzők) adott, intézményenként figyelembevett hallgatói válaszok megoszlása, pontosabban azok egyszerű átlaga (*mean*). Ez jelenti tehát a rangsorok alapelemeinek tekinthető *alrangsorok* alapvető számítási módját. A főrangsorok esetében viszont már nem az egyes hallgatói válaszok megoszlásait, hanem az alrangsorban elfoglalt *helyezések pontértékeit* vesszük figyelembe oly módon, hogy azok minden egyes alrangsorra vonatkozó értékét összeadjuk (és hasonló módon járunk el a jelen munkaanyagban még nem szereplő *általános rangsorok* megalkotásakor is). Egy alrangsorban elfoglalt helyezés pontértékének meghatározásakor igen egyszerű számítást alkalmazunk: ha pl. hét intézményt rangsoroltunk egy alrangsorban, akkor az első helyen található intézmény 7, a második helyen található 6, a harmadik helyen található 5... (és *így tovább*) pontot kap. Az így kapott összpontszám (az egyes rangsorokat ismertető táblázatokban a „Főrangsor” oszlopban található „helyezések összesített pontértéke” rovat) alapján tudjuk tehát rangsorba állítani az intézményeket.

Elvben lehetőség lenne arra is, hogy nem a helyezéseket, hanem a kapott válaszok megoszlásaihoz tartozó különböző statisztikai értékeket (elsősorban természetesen az átlagot, de valamilyen szinten más mutatókat is, mint pl. a varianciát, vagyis a szórást) vegyünk figyelembe. Véleményünk szerint azonban egyrészt a vizsgált intézményi jellemzők mentén kialakuló helyezések számitanak a legszemléletesebb mutatóknak, másrészt a különböző intézményi jellemzők értékelésekor kapott megoszlások közötti eltérések a mért problémák nem összevethető volta miatt nem igazán viszonyíthatók korrekt módon egymáshoz, harmadrészt a különböző mérési skálák (három-, négy és ötfokú skálák) összevetése eleve nehézségeket okozna. A főrangsor megállapításakor az egyes kérdésekre adott válaszok megoszlásai közötti eltéréseket egyedül abban az esetben vesszük figyelembe, ha a helyezések összpontértékei megegyeznek, vagyis „holtverseny” alakul ki két vagy több intézmény között, és az ekkor alkalmazandó összevetésükkor az első differenciáló mutató (vagyis hogy melyik intézmény előzi meg több alkalommal a másikat az egyes alrangsorokban elfoglalt helyezések alapján) figyelembevételére szerint sem találunk különbséget.

Az egyes főrangsorokat és a hozzájuk tartozó alrangsorokat közlő táblázatokban azért nem a helyezések pontértékeit tüntettük fel, hogy könnyebben szemléltetni tudjuk az intézmények egyes alrangsorokban elfoglalt helyét, különösen a főrangsorokban elfoglalt helyezésekhez viszonyítva.

2.3. A súlyozás

Mint ahogy fentebb említettük, az egyes alrangsorokban elfoglalt helyezéseket az annak a helyezésnek megfelelő pontértékkel vesszük figyelembe, és a főrangsorban ezen pontértékek egyszerű összege alapján alakítjuk ki az intézmények sorrendjét. Ha ezt a pontszámítási módot alkalmazzuk, akkor valójában nem teszünk különbséget a vizsgált problémakör különböző részeit, eltérő szempontjait alkotó intézményi jellemzők között fontosságuk, „súlyuk” szerint. Úgy véljük ugyanakkor, hogy teljes mértékben védhető megközelítésnek tűnik az a rangsorállítás, miszerint egy súlyozási eljárás alkalmazásával megpróbálnánk differenciálni az egyes intézményi jellemzők között. Ekkor a vizsgálatban szereplő kérdések fontossága (a változók megoszlási értékeinek vagy éppen az alrangsorokban elfoglalt helyezések súlya) szerint alkotnánk meg a főrangsorokat (illetve a későbbiekben az általános rangsorokat). A rangsorállításnak ettől a fajta, szükségszerűen kisebb-nagyobb kutatói önkényességet magában hordozó módjától azonban a Hallgatói Presztízsrangor összeállításánál végül is eltekintettünk. (Mindössze egyetlen

speciális esetben súlyoztuk a változók között, mégpedig kizárólag módszertani okokból.) Emiatt is különösen fontosnak tartjuk, hogy a főrangsorok eredményeinek bemutatásakor minden alkalommal feltüntessük az egyes alrangsorokban elfoglalt helyezéseket és a válaszok megoszlásait, hiszen ezzel minden információ adott lesz a Hallgatói Presztízsrangsor értelmezéséhez.

Megjegyezzük azonban, hogy a munka egy későbbi fázisában – a vizsgálandó intézményi jellemzők lényegi eltérései miatt – azonban minden bizonnyal elkerülhetetlen lesz a súlyozási eljárás alkalmazása, nevezetesen az *általános rangsor* és az *összetett rangsor* megalkotásakor.

3. A presztízsrangsor és az adatbázis-alapú rangsor viszonya az intézményválasztás és bekerülési nehézségi fok példáján szemléltetve

Az Akadémiai Rangsor intézményi presztízssorrendjét vizsgálva a hallgatók intézménybe jutási nehézségeit természetesen nemcsak a hallgatói vélemények, a szubjektív benyomások oldaláról lehet elemezni, hanem egy más típusú, egzaktabb információkra támaszkodó adatbázis alapján is. Az Országos Felsőoktatási Felvételi Iroda nyilvános és hozzáférhető központi felsőoktatási adatbázisa lehetőséget adott arra, hogy vizsgálatunk eredményeit bekerülési szempontból összevethessük a felsőoktatásba jelentkezők szakcsoportos arányaival. A felsőoktatásba jelentkezők száma alapján egyfelől követni lehet az intézményválasztásból levezethető népszerűséget, másfelől a bekerülési adatok alapján a bejutási arányt.

Természetesen arra, hogy a jelentkezési számok mögött pontosan milyen motivációs aspektusok rejlenek, a számok önmagukban nem utalnak. Ha azonban a kérdőíves hallgatói vizsgálat adatait összevetjük a jelentkezési adatbázis alapján kimutatott értékekkel, akkor két, egymással szorosan konvergáló hallgatói motivációs irányt látunk. Ez a konvergencia azonban szakcsoportonként különböző, így összevetettük az általunk végzett vizsgálat és a jelentkezési adatbázis eredményeit.

A vizsgálat eredménye szerint hallgatók az intézményválasztásuk legfőbb szempontjaként az intézményi presztízst emelték ki, s csak második szempontként jelent meg az oktatás színvonalának fontossága. Ez utal a hallgatók általános információira is, amivel a jelentkezéskor rendelkeznek. Az tehát, hogy a presztízsvérték ilyen előkelő helyen szerepel az intézményválasztásnál, nem meglepő, mivel részben az oktatás színvonalának ismerete már egy későbbi tapasztalat része lesz. Mindebből kiindulva a jelentkezési adatokat az intézményi presztízsvizsgálat tematikus kontrolljaként alkalmazzuk. (Mivel a kérdőíves hallgatói vizsgálat mintája évfolyamokra is reprezentatív volt, ezért eredménye ennek függvényében időmodulos, nem statikus jellemzőket tár fel.)

A felsőoktatási felvételi adatbázis jelentkezési, illetve bejutási arányszámait a kutatás mintájával összehangban vizsgáltuk. Így, amikor egy intézményhez jelentkezői és felvett létszámot rendelünk, akkor ezek a létszám adatok nem a teljes karra, hanem a vizsgálatunk mintájára relevánsak. Az intézményi adatok jellemzői:

Orvosi, Orvostudományi csoport	Általános orvosi nappali képzésben résztvevő összes jelentkezőre (2000/2001-es tanév)
Jogi, Jogtudományi csoport	Jogász nappali képzésben résztvevő összes jelentkezőre (2000/2001-es tanév)
Informatikus, Műszaki informatikai csoport	Műszaki informatikai nappali képzésben résztvevő összes jelentkezőre (2000/2001-es tanév)
Bölcsész, Bölcsészettudományi csoport	Magyar, történelem szakos nappali képzésben résztvevő összes jelentkezőre (2000/2001-es tanév)

A táblázatokban három sorrend jelenik meg. Az egyik az adott intézménybe jelentkezők számához, a másik a bejutási arányhoz igazodik. Ez utóbbinál az az intézmény került az első helyre, ahová a legnehezebb bejutni. A két sorrend átlagából készült az első oszlop összesített rangsora.

Az egyes szakcsoportokon belül a felvételi adatbázis adatainak összehasonlítása a hallgatói vizsgálat következő kérdéseivel történt:

42. Most arra kérlek, hogy értékelj az egyetemedet/főiskoládat (szakod, szakirányod) abból a szempontból, hogy mennyire volt könnyű, illetve nehéz bejutni ide a felvételin:

- 1 – nagyon nehéz volt bejutni
- 2 – nehéz volt bejutni
- 3 – közepesen volt nehéz bejutni
- 4 – könnyű volt bejutni
- 5 – nagyon könnyű volt bejutni
- 0 – nem tudja X –

43. És a többi, hasonló képzést nyújtó intézményhez képest ide

- 1 – inkább nehezebb volt,
- 2 – ugyanolyan nehéz volt
- 3 – vagy inkább könnyebb volt bejutni?
- 0 – nem tudja X –

17. A szóba jöhető intézmények közül a felvételi jelentkezéskor a többi, hasonló képzést nyújtó intézménnyel szemben Te miért éppen ezt a főiskolát/egyetemet választottad? A kártyalapokon található szempontok közül válaszd ki azt a szempontot (maximum kettőt!), amelyek döntött az intézményválasztásokr!

17.1.

17.2.

- 1- az intézmény jó hírneve, presztízse
- 2- lakóhelyi közelség
- 3- középiskolai eredményeim ezt tették lehetővé
- 4- oktatás színvonala
- 5- pezsgő egyetemi/főiskolai élet
- 6- ismerősök is ide felvételiztek
- 7- egyéb:.....
- 0- nem tudja X-

Orvostudományi csoport

R Össz.	Intézmény	Jelentkezők száma	R →	Felvettek száma	Bejutási arány (%)	R →
1.	Szegedi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar	950	2.	143	15	1.
2.	Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar	959	1.	292	30	4.
3.	Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar	853	3.	154	18	2.
4.	Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar	801	4.	158	20	3.

Az orvostudományi karok jelentkezési adataiból látszik, hogy a jelentkezői létszám nincs egyenes arányban a bejutási aránnyal. Jó példa erre a Szegedi Tudományegyetem és a Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kara. Míg az egyik esetben a jelentkezői szám mutat magasabb értéket – bár minimális eltéréssel –, addig a bejutási arányok éppen megfordítva.

Az orvosi képzésben résztvevő hallgatók 48%-a úgy nyilatkozott, hogy az intézményválasztás döntő szempontja az adott intézmény presztízse, jó híre volt.

A bejutási nehézséget a hallgatók önmaguk szempontjából általában „nehéz” (42%), vagy „közepesen nehéz” (26%) jelzővel illeték. Intézményi bontásban is hasonlóképpen alakul az arány, ám a valós bejutási arányok adataival összevetve már

differenciáltabb képet ad. A Semmelweis Egyetem hallgatói értékelték a legnehezebbnek a bejutási esélyeket, jöllehet a többi intézménnyel összevetve ide lehetett a legkönnyebben bekerülni.

Sokkal élesebb és a valósághoz jóval közelebbi értékeket kapunk, ha a hallgatók összehasonlítják a saját intézményüket más intézmények bejutási esélyeivel. Az adatok ebben az összehasonlításban jóval közelebb állnak egymáshoz.

Jogtudományi csoport

R Össz.	Intézmény	Jelentkezők száma	R	Felvettek száma	Bejutási arány (%)	R
1.	Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Budapesti képzési hely	3387	1.	383	11	2.
2.	Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri képzési hely	1416	5.	135	10	1.
3.	Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar	2342	2.	307	13	3.
4.	Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar	1488	3.	275	18	5.
5.	Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar	1417	4.	269	19	6.
6.	Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar	1170	6.	177	15	4.
7.	Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Képzés	956	7.	141	15	4.
8.	Debreceni Egyetem Jog- és Államtudományi Intézet	944	8.	140	15	4.

A jogi képzésben résztvevők, illetőleg a képzésre jelentkezők általános vélekedése, hogy a képzésre nehéz bejutni. Természetesen figyelembe kell venni, hogy olyan hallgatókat kérdeztünk, akik a képzésben már bent vannak, így a bejutási nehézségekről itt is inkább egy összehasonlítási szempont alapján kaphatunk valamivel valósabb képet. Az ELTE-n (90%), Szegeden (50%) és Pécsen (38%) a legmagasabb azok aránya, akik nehezebbnek tartották az intézményükbe jutást más intézményekhez viszonyítva.

Az intézményválasztást ebben a szakcsoportban is a presztízs határozza meg a legnagyobb súllyal, bár – akárcsak az orvosi képzés esetében – maga a pályaválasztás is erősen presztízorientált. Érdekes, hogy a Szegedi és a Debreceni Egyetem esetében ez némiképp eltérő volt. Itt ugyanis a hallgatók intézményválasztásának első szempontjaként a lakóhelyi közelség dominált inkább a presztízzsel szemben. A Károli Gáspár Református Egyetem jogi képzési helyén pedig a hallgatók a legerősebb szempontként azt nevezték meg, miszerint a középiskolai eredmények ezt a választást tették lehetővé.

Következő példánk, az informatikus képzés igen látványosan mutatja az intézmények szakmai presztízsének és a jelentkezők közötti preferáltságának meghökkentő különbségeit. Mindez arra világít rá, hogy a jelentkezési adatokból semmiképp sem helyes közvetlen következtetéseket levonni egy adott képzési irány vagy hely minőségére. Ezért is van szükség olyan differenciált szempontrendszerre, amelyet egy csak egy jól kidolgozott ranking nyújthat.

Műszaki informatikai csoport

R Össz.	Intézmény	Jelentkezők száma	R	Felvettek száma	Bejutási arány (%)	R
1.	Gábor Dénes Főiskola*	3900	1.	830	21	1.
2.	Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Főiskolai Kar	1082	4.	316	29	3.
3.	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Villamosmérnöki és Informatikai Kar	1535	3.	507	33	5.
4.	Budapesti Műszaki Főiskola Kandó Kálmán Villamosmérnöki Főiskolai Kar	1989	2.	761	38	10.
5.	Miskolci Egyetem Gépészmérnöki Kar	526	10.	140	27	2.
6.	Széchenyi István Főiskola	909	6.	293	32	4.
7.	Dunaújvárosi Főiskola	1021	5.	368	36	8.
8.	Budapesti Műszaki Főiskola Bánki Donát Gépészmérnöki Főiskolai Kar	865	7.	303	35	7.
9.	Veszprémi Egyetem Mérnöki Kar	566	9.	191	34	6.
10.	Kecskeméti Főiskola Műszaki Főiskolai Kar	815	8.	309	38	10.
11.	Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar	76	11.	28	37	9.

*Ezen a karon 95% a költségtérítéssel képzésben résztvevők aránya!

Ebben a szakcsoportban az előző szakcsoportokhoz képest lényegesen eltérő bejutási esélyek mutatkoznak mind a hallgatói vizsgálat, mind a jelentkezési adatbázis alapján. Ezek az eltérések sokkal inkább a két érték összevetéséből fakadnak, mint intézmény differenciálódásból, sőt, tulajdonképpen a felvételi adatbázis alapján kimutatott bejutási arányok nagyon közel esnek egymáshoz. Ebben az esetben a bejutás hallgatói megítélése az érdekesebb. Két kar kivételével – Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Villamosmérnöki és Informatikai Kara és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kara – az összes intézményben „nagyon könnyű”-nek ítélték a hallgatók a bekerülést. Az intézményválasztási szempontokat értékelve ennél a csoportnál is az intézményi presztízs értéke a legnagyobb, de erőteljesen felkerül a középiskolai eredmények által való motiváltság is, ami második szempontként már egyértelműen dominánsnak mutatkozik egy másik – az előbbi szakcsoportokban elhanyagolt – szempont mellett, ami a „a pezsgő főiskolai / egyetemi élet”.

A presztízs intézményi értéke úgy tűnik szilárd kiindulási pont, de magának a fogalomnak az értelmezéséhez mindenképpen összefüggést kell látni az egyes tematikus, nem összesített belső rangsorok eredményeivel.

Második intézményválasztási szempontként két fogalom merül fel hallgatói oldalról: az „oktatás minősége” és a „pezsgő intézményi élet”.

Bölcsészettudományi csoport

R Össz.	Intézmény	Jelentkezők száma	R	Felvettek száma	Bejutási arány (%)	R
1.	Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar	2256	1.	449	20	3.
1.	Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar	1089	3.	149	14	1.
2.	Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar	780	4.	135	17	2.
3.	Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar	1223	2.	290	24	5.
4.	Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar	446	7.	101	23	4.
5.	Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar	758	5.	221	29	6.
6.	Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar	650	6.	254	39	7.

Hasonlóképpen alakul a hallgatók megítélése bekerülésük nehézségi fokát illetően, mint az informatikai képzésnél. A válaszok a „közepesen nehéz” és a „nehéz” kategória között oszlanak meg nagyobb arányban. Egyedül a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán ítélték meg magas arányban a hallgatók úgy, hogy a bejutásuk „nehéz” (60%), vagy „nagyon nehéz” (27%) volt. Ehhez képest a felvételi adatok alapján ez az egyetem mutat a legnagyobb jelentkezői bekerülési arányt! Ha a bekerülésről a többi intézményhez képest kérdezzük, akkor is ugyanez a tendencia érvényesül, vagyis a PPKE-BTK hallgatói más intézményekhez képest is nehezebbnek tartják a bekerülést (57%), élesen szemben a Károli Gáspár Református Egyetemmel, ahol a hallgatók úgy gondolják, hogy bekerülési esélyük könnyebb más intézményekéhez képest (65%).

A hallgatók intézményválasztási szempontválasztása szintén hasonlóképpen alakul, mint az informatikai képzésnél. A presztízis kiemelt helye mellett itt is jelentős szerepet kap a középiskolai eredményekre való támaszkodás. A többi szakcsoporttal szemben ennél a két szakcsoportnál jelentkezik legerősebben a „pezsgő főiskolai/egyetemi élet”, mint második szempont.

Összefoglalva:

A hallgatók intézménybe kerülési megítélése és a felvételi adatbázis vonatkozó adatai nem térnek el nagyon erősen egymástól. Mondhatjuk, hogy a hallgatók többnyire a tényleges jelentkezési/bejutási aránnyal megegyezően ítélik meg a bekerülési esélyeiket, bár a legtöbb esetben csak más intézményekkel összehasonlítva.

Ha a két adatsor helyenként érzékelhetően nagy különbségeket mutat, annak is több szintre visszavezethető okai lehetnek. Ennek a rangsorparadigmának nincs és nem is lehet célja ezeknek az okoknak a feltárása. Sokkal inkább arra irányul, hogy több aspektusból láttasson egy olyan élő rendszert, amelyben a presztízisnek van a legnagyobb jelentősége, de amelyben a presztízis fogalma nem kis részben tartalmi elvárásokra épül.

A presztízis ugyanakkor nyilvánvalóan nem vezethető le a jelentkezési népszerűségből, ezért szükséges egy összetett szempontrendszerű ranking alkalmazása!

IV. Az UniPRESS-ranking© Hallgatói Presztízsrangsora

Tanulmányunk utolsó részében bemutatjuk az Universitas Press Képzési és Tudományos Információs Ügynökség által készített **UniPRESS-ranking©** néhány konkrét példáját. Kettős célunk van ezzel: egyfelől szeretnénk láthatóvá, vitathatóvá tenni egy ilyen adatgyűjtés szakmai alapjait és alkalmazott megoldásait. Másfelől a konkrét eredmények ismertetése ugyancsak szempontokat adhat a ranking elkészítésnek értelmezéséhez, az alkalmazott eszközök további finomításához.

1. A Hallgatói Presztízsrangsor alapját képező kutatás leírása

Az Universitas Press Képzési és Tudományos Információs Ügynökség és a JELTÁRS Jelenkor Társadalomkutató Műhely együttműködésében 2000 őszén országos kérdőíves vizsgálatra került sor a magyarországi egyetemek és főiskolák hallgatói körében. A kutatás célja elsősorban (megfelelően a megbízó, az OFI elvárásainak) kettős volt: (a) egyrészt átfogó képet kívántunk szerezni az egyetemi-főiskolai hallgatók saját intézményükkel szembeni – adott problémakörök mentén kirajzolódó – attitűdjéről és az intézményi keretek, illetve követelményrendszer által (is) determinált diákhétköznapi életmódbeli és kulturális vonatkozásairól, (b) másrészt az intézményválasztást segítő információtipusokat és szempontrendszert kívántuk bővíteni azzal, hogy a meghatározó szakterületeken képzést nyújtó egyetemi karokat és főiskolákat különböző jellemzők mentén összehasonlítsuk. Ennek a munkának az első eredménye volt az az intézményválasztási motivációkat elemző tanulmány, amely – mindkét fentebb jelzett szempontra (célra) tekintettel – megjelent a *Mit kínál a magyar felsőoktatás – 2001.* című kötetben (javított formája pedig az újabb kiadásban: *Mit kínál a magyar felsőoktatás – 2002.*)

2. A kutatás módszertana

A kutatásra az empirikus szociológia hagyományos technikáinak alkalmazásával került sor. A módszer legfontosabb jellemzői az alábbiak voltak.

2.1. Adatfelvétel

a) Az adatfelvétel módszere: személyes lekérdezésen alapuló standard kérdőíves vizsgálat

Az egységes betanításon részt vett kérdezőbiztosok a 2000–2001-es tanév első szemeszterének szorgalmi időszakában, 2000 .október–november hónapban személyesen kérdezték le a 71 kérdést (alkérdésekkel együtt összesen 125 kérdést) tartalmazó standard kérdőívet. A kérdőívben csak zárt (előre megadott válaszkategóriákra épülő) kérdések szerepeltek. A kutatás során összesen **2 089** sikeres interjú készült.

b.) A mintavétel módja: többlépcsős rétegzett minta

A megadott szakterületeken (összesen 7) képzést folytató intézményeken (egyetemi karokon és főiskolákon) egyenként 40–40 hallgató lekérdezésére került sor. A mintába bekerülő hallgatók kiválasztását egy előre megadott mintavételi kvótarendszer alapján kellett elvégezniük a kérdezőbiztosoknak. Mintavételi szempontok voltak: a kéredezett *képzési szakterülete (szakja)*, *évfolyama* (I., II-III., IV-VI. évf.) és *neme* (férfi, nő). Többlépcsős rétegzett mintavételt alkalmaztunk, ahol az intézményenkénti minta így szakterület, évfolyam és nem szerint megfelelt az intézmény teljes hallgatói megoszlásának (arányos mintavétel). A

minta ezen kategóriák szerinti kialakítására az Oktatási Minisztérium hivatalos felsőoktatási Statisztikai Tájékoztatója alapján került sor. Fontos mintavételi szempont volt, hogy *csak nappali tagozatos hallgatót* lehetett lekérdezni. A kérdőíves adatfelvételre az adott egyetemi kar és főiskola intézményi épületeiben (könyvtár, folyosó, tanterem, büfé stb.) kerülhetett sor. Ez alól kivételt képeztek a *kollégiumok, ahol szigorúan tilos volt a hallgatókat megkeresni*. Természetesen a szokásos adatfelvételi szabályok (mintakorrekcóra vonatkozó szabályok alkalmazása, a kérdőívet nem lehetett megmutatni a kérdezettnek a lekérdezés alatt, az anonimitás garantálása stb.) ennek a vizsgálatnak során is érvényesültek.

A mintavétel fentiekben részletezett indoklására a 2.2. alpontban térünk ki részletesen.

c) Az adatfeldolgozás módja

A kérdőíves adatfelvétel eredményeinek adatrögzítését és adatfeldolgozását az *SPSS 8.0 for Windows* szociológiai adatfeldolgozó csomag segítségével végeztük el. Mivel csak zárt kérdések szerepeltek a kérdőívben, ezért más adatfeldolgozási módszert nem alkalmaztunk. Az egyes zárt kérdések során előforduló „egyéb” válaszkategóriák alatt említett válaszokat az alacsony előfordulási számuk (esetszám) miatt nem kódoltuk, hanem csak az esetszám jelölése mellett összesítettük azokat.

2.2. A mintavétel meghatározásának alapjai

A kutatás során abból a megfontolásból indultunk ki, hogy a magyar felsőoktatási rendszer intézményi felépítése-összetettsége nem teszi lehetővé, hogy minden egyes egyetem és főiskola minden egyes szakját, képzési szakterületét egyszerre vizsgáljuk. Ennek ismeretében célszerűnek tűnt úgy meghatározni a vizsgálatba bevonandó intézmények körét, hogy az megfeleljen azon jogosnak mondható elvárásoknak, miszerint

- a) a jelentősebb létszámú és/vagy magasabb presztízsű szakterületek,
- b) és a meghatározó, s ugyanakkor bizonyos értelmes összevetésre lehetőséget adó intézménytípusokba sorolható főiskolák-egyetemek

lehetőség szerint mindegyikére kiterjedjen a kutatás.

Az első szempontnak az érvényesítése szükségszerűen maga után von egyfajta önkényességet, kutatói szubjektivitást. A képzési szakterületek kiválasztása azonban úgy véljük jelentős mértékben megfelel a – kutatás adta feltételrendszer kereteit figyelembevevő – lehetséges oktatásszociológiai és egyetempolitikai elvárásoknak. A második szempontban megfogalmazódó igényre reflektálva pedig azt mondhatjuk, hogy – áttekintve a teljes intézménylistát – a vizsgálandó intézményi kör jól reprezentálja a hazai felsőoktatási intézményrendszer meghatározó egyetemeit és főiskoláit.

Mint látható, két lépcsőben történt az intézmények kiválasztása. Először kijelöltük a képzési szakterületet, majd ehhez rendeltük – a fentebb megjelölt szempontokat figyelembe véve *a teljességre való törekvés igényével* – a vizsgálandó intézményi egységeket. A két „mintavételi szempont” közötti kapcsolat meghatározó eleme – és egyben a rangsor összeállításának is az alapja –, hogy a kiválasztott szakterületen (esetleg szakterületeken) keresztül próbáljuk jellemezni az adott felsőoktatási intézménytípusokat. Ez azt jelenti, hogy pl. a bölcsészkarok esetében nem arra törekedtünk, hogy minden lehetséges szakról legyenek hallgatók a mintában, hanem megjelöltünk két nagy, a bölcsészkarokat hagyományosan reprezentáló „nagy” szakot (a magyar irodalom és nyelv, illetve a történelem szakot), és csak rájuk nézve készítettük el a mintát. Erre azért volt szükség, mert egyrészt nyilvánvaló

volt, hogy minden egyes bölcsész szakon nem tudunk megfelelő – statisztikailag megbízható elemzésre alapot adó – elemszámú mintát venni, ugyanakkor viszont ha nem szűkítettük volna le szak(ok) szerint a mintába bekerülő hallgatók körét, akkor meglehetősen nehezen értelmezhető eredményeket kaptunk volna a számtalan szakra járó hallgató véletlen mintába kerülésével. Ezzel valójában megpróbáltunk kiszűrni egy zavaró tényezőt, nevezetesen az egyes szakok specialitásából adódó torzító hatást. Más intézménytípusok esetében viszont nem szak, hanem kar szintjén tartottuk szükségesnek ezt a fajta „szakterület” kijelölést megoldani. Jó példák erre az orvostudományi egyetemek, ahol is az általános orvosi karokat neveztük meg, mint mintavételi alapegységeket, abból a megfontolásból kiindulva, hogy azokon keresztül az egész egyetem is szemléletesen jellemezhető.

Azt mondhatjuk tehát, hogy „alulról” építkeztünk akkor, amikor a képzési szakterület(ek) felől közelítve próbáltuk meg jellemezni az adott képzést folytató felsőoktatási intézményt. Nem logikai csúsztatásról van tehát szó. Tudjuk, hogy vizsgálati eredményeink szigorú értelemben csak egyes intézmények meghatározott szakjaira, szakterületeire vonatkozhatnak. Ám ha megállnánk itt, és nem vennénk észre, hogy egyes nagy hagyományú és nagy létszámú, vagy éppen az új típusú munkaerő-piaci kihívásoknak megfelelni akaró népszerű szakok, karok az őket „befogadó” nagyobb felsőoktatási intézményi egységek (kar, főiskola, egyetem) meghatározó és jellegzetes elemeinek számítanak, akkor szintén hibát követnénk el – és egyben lemondanánk a jelentősebb magyarországi főiskolák és egyetemek összehasonlító értékeléséről. Így tehát az intézmények és szakterületek egymáshoz való viszonyát (és így ezzel végső soron a minta kialakításának módját) kutatásunk során a magyar felsőoktatási intézményi struktúra és az intézményi hagyományok (önálló arculat, képzési sajátosságok stb.) alapvető jellegzetességeiből vezettük le, amivel úgy véljük, egy lehetséges és az intézményválasztás szempontjából releváns keresztmetszetét tudtuk adni a hazai felsőoktatási kínálatnak.

A vizsgálat során az alábbi szakterületek hallgatói kerültek a mintába:

általános szakcsoport	konkrét képzési szakterület	vizsgálendő intézménytípus
Orvos	általános orvosi képzés	orvostudományi egyetemek
Jogász	jogi képzés	jogtudományi karok
Műszaki	műszaki informatikus képzés	műszaki egyetem, illetve egyetemek műszaki karai és műszaki főiskolák
Bölcsész	magyar irodalmár, illetve nyelvész és történelem-képzés	bölcsészettudományi karok
Agrár	agrár képzés	agrártudományi egyetemek és agrár főiskolai karok
közgazdasági-pénzügyi	közgazdász és pénzügyi képzés	közgazdasági és pénzügyi egyetemek és főiskolák
Nyelvtanár	nyelvszakos képzés	tanárképző főiskolák és tanárképző főiskolai karok

A fentebb ismertetett mintavételi elvek alapján az alábbi intézmények kerültek be a vizsgálatba:

- Berzsenyi Dániel Főiskola – BDF (Szombathely)
- Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar – DE-ÁOK
- Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar – DE-BTK
- Debreceni Egyetem Jog- és Államtudományi Intézet – DE-JÁTI
- Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Kar – DE-KTK
- Debreceni Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar – DE-MTK
- Dunaújvárosi Főiskola – DF

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri képzési hely – ELTE-ÁJK-GY (Győr)

Eszterházy Károly Főiskola – EKF (Eger)

Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar – KE-ÁTK

Kecskeméti Főiskola Műszaki Főiskolai Kar – KF-MFK

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar – ME-ÁJK

Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar – ME-BTK

Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar – ME-GTK

Miskolci Egyetem Gépészmérnöki Kar – ME-GÉK

Modern Üzleti Tudományok Főiskolája – MÜTF (Tatabánya)

Nyíregyházi Főiskola Bölcsészettudományi és Művészeti Főiskolai Kar – NYF-BMFK

Nyugat-Magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar – NYME-KGSZ (Sopron)

Nyugat-Magyarországi Egyetem Mezőgazdaság-tudományi Kar – NYME-MTK (Mosonmagyaróvár)

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar – PTE-ÁJK

Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar – PTE-ÁOK

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar – PTE-BTK

Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar – PTE-KTK

Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Főiskolai Kar – PTE-PMMFK

Széchenyi István Főiskola – SZIF (Győr)

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar – SZTE-ÁJK

Szegedi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar – SZTE-ÁOK

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar – SZTE-BTK

Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar – SZTE-GTK

Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar – SZIE-GTK (Gödöllő)

Szent István Egyetem Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar – SZIE-MKK (Gödöllő)

Szolnoki Főiskola – SZF

Veszprémi Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar – VE-GMK

Veszprémi Egyetem Mérnöki Kar – VE-MK

Budapest

Általános Vállalkozási Főiskola – ÁVF

Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskolai Kar – BGF-KVIFK

Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskolai Kar – BGF-KKFK

Budapesti Gazdasági Főiskola Pénzügyi és Számviteli Főiskolai Kar – BGF-PSZFK

Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Gazdálkodástudományi Kar – BKÁE-GTK

Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Közgazdaságtudományi Kar – BKÁE-KTK

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Villamosmérnöki és Informatikai Kar – BME-VIK

Budapesti Műszaki Főiskola Bánki Donát Gépészmérnöki Főiskolai Kar – BMF-BDMFK

Budapesti Műszaki Főiskola Kandó Kálmán Villamosmérnöki Főiskolai Kar – BMF-KKVFK
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar – ELTE-ÁJK
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar – ELTE-BTK
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanárképző Főiskolai Kar – ELTE-TFK
Gábor Dénes Főiskola – GDF
Károli Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar – KRE-ÁJK
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar – KRE-BTK
Nemzetközi Üzleti Főiskola - NÜF
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Piliscsaba – PPKE-BTK
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar – PPKE-JÁK
Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar – SE-ÁOK
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar – ZMNE-BKMFK

2.3. A minta rétegzésének további szempontjai

Annak érdekében, hogy az intézményeket a legjobban ismerő hallgatói csoportok jellemezzék, *csak nappali tagozatos hallgatók kerültek* a mintába. Könnyen belátható, hogy a különböző tagozatos diákok (nappali, esti, levelező, távoktatás) egészen más szintű tapasztalatokkal rendelkeznek az intézményekről. Természetesen értelmes kutatási kérdés lehet a különböző tagozatos hallgatók intézménnyel szembeni attitűdjeinek vizsgálata, ám ez mindenképpen meghaladta volna jelen kutatás kereteit.

Az egyes intézményeken belül a kérdezettek kiválasztásánál az *évfolyamra* és a *nemre* is figyelniük kellett a kérdezőbiztosoknak. Itt arányos mintavételi eljárást alkalmaztunk, tehát a kérdezettek nemek és évfolyamok szerinti aránya megfelelt az egyes célcsoportok (szakos hallgatók, szakterületek hallgatói) nemek és évfolyamok szerinti arányainak (ezt a felsőoktatási statisztikák alapján tudjuk megállapítani). Az évfolyamoknál – éppen az intézményhez való lehetséges viszonyulási módokra való tekintettel – három csoportot hoztunk létre: az első évfolyamosok (mint az intézménnyel kapcsolatban még csak friss, kezdeti tapasztalattal rendelkezők), a másod és harmad évfolyamosok (mint a már sokrétűbb tapasztalattal rendelkezők) és a negyed-ötöd-hatod évesek (mint a képzés befejezése felé járó, az elhelyezkedésre-munkaerőpiaci folyamatokra egyre inkább reflektáló „végzősök”) csoportjára. Az évfolyam tehát mintavételi szempont volt, ám a minta nagysága nem teszi lehetővé, hogy intézményi szinten évfolyamok szerinti bontásban is vizsgáljuk a kutatási eredményeket.

2.4. A Hallgatói Presztízsrangsor kialakításának módszere

A Hallgatói Presztízsrangsor összeállításakor kizárólag a most tárgyalt kérdőíves vizsgálat eredményeit vettük figyelembe. A hallgatói véleményeken alapuló intézményi sorrend kialakítását elsősorban azért tartottuk célszerűnek erre a kutatásra alapozni, mert – eredeti céljából adódóan – tartalmilag pontosan azokat az intézményi jellemzőket méri, amelyek alapján értékelni kívánjuk az egyes főiskolákat és egyetemi karokat. Módszertanilag is indokolt ez a választás: a vizsgálat egy időben, ugyanazon mintavételi elvek alapján és megegyező (standard) kérdőívet felhasználva készült, míg más – bármennyire is hasonló témájú és módszerű – kutatás felhasználásával ezek a feltételek egyszerre nem állnának fent. Az eredmények egységes rendszerben való kezelése tehát semmiképpen sem lenne teljes mértékben elfogadható annyira, mint egy azonos *típusú*, tehát jelen esetben a

Hallgatói Presztízsrangor vonatkozásában. Amikor ugyanis egészen más típusú adatbázisok – fentebb például az Országos Felsőoktatási Felvételi Iroda felvételi-jelentkezési-bejutási arányokra vonatkozó adatbázisa esetében – eltérő szempontok alapján létrejövő rangsorait emeljük az elemzés részévé, akkor valójában ezen adatsorokat mintegy magyarázó, értelmező jelleggel „idézzük”, jelezve a különböző intézményi jellemzőkre fókuszáló rangsorok tapasztalatait – s egyben felvillantva egy általános, összetett intézményi rangsor lehetőségét.

Az illusztrációként elkészített konkrét rangsorok azon a modellen belül értelmezendők, melyet az előző fejezetben vázoltunk. Ennek során a főszövegben az Akadémiai Rangsort két főrangoron („a képzés, a diploma értéke, piacképessége” és „az önképzés, a szakmai előrejutás segítése”), a Közérzet Rangsort egy főrangoron („az intézménnyel való azonosulás”) mutatjuk be négy képzési szakterület (orvosi, jogász, bölcsész, műszaki) esetében. (További rangsorokat, immár szöveges elemzés nélkül a függelékben közlünk.) Mindehhez néhány előzetes megjegyzést előre kell bocsátanunk:

- Az „intézménybe való bekerülés nehézsége” intézményi jellemző esetében előállított alrangsor (I/A: a képzés, diploma értéke, „piacképessége” főrangoron belül) bemutatásakor modellezni kívánjuk azt, hogyan lehet a Hallgatói Presztízsrangor egyes elemeit más, egzakt adatbázisokkal összefüggésben értelmezni, illetve hogy milyen lehetőségek rejlenek a több különböző jellegű adatbázis alapján történő intézményelemzésben).
- Az ismertett főrangorok esetében minden egyes hozzá tartozó alrangsort bemutatunk. A táblázatban a könnyebb áttekinthetőség kedvéért az egyes alrangsoroknál nem a helyezések pontértékeit, hanem magukat a helyezéseket tüntetjük fel, és csak a helyezések összesített pontértékét szerepeltetjük az összesített (fő)rangsor mellett.
- A kérdőívben bizonyos kérdéseknél a „pozitív” válaszkategóriákat (tehát azt, ami pozitív megítélést tartalmaz az intézményre nézve) a nagyobb kódszámok jelölik, bizonyos kérdéseknél éppen fordítva. Úgy láttuk szerencsésnek, hogy a kérdőívben szereplő eredeti válaszlehetőségeket (azok kódolását) megtartjuk, ám a táblázatoknál minden esetben feltüntettük, hogy a nagyobb (+) vagy az alacsonyabb (–) számérték alapján rangsoroltuk-e az intézményeket. Minden egyéb fontos, a táblázatok adataival kapcsolatos információ és kiegészítés a „Megjegyzések” lábjegyzetben szerepel az adott táblázatok alatt.
- A műszaki (informatikus) szakterület intézménylistája sajnos nem teljes. A *Veszprémi Egyetem Mérnöki Karán* mintavételi hiba történt, aminek következtében csak nagyon kevés informatikus körében lett lekérdezve a kérdőív, ezért ki kellett hagynunk az összehasonlításból az intézményt (ugyan sok veszprémi egyetemista került a mintába, de őket nem lehetett a műszaki képzésbe besorolni).

3. Akadémiai rangsorok

Az „Akadémiai Rangsor” alá soroltuk azokat az intézményi jellemzőket, amelyek az egyetemeket és főiskolákat – nagyon általánosan fogalmazva – „szakmai-tartalmi” oldalukról írják le: egyrészt a diploma, a képzés színvonala, másrészt a diákok szakmai előrejutásához nyújtott oktatói és intézményi feltételrendszer, harmadrészt a megfelelő színvonalú oktatás tárgyi feltételeinek biztosítása. A három főrangor kialakítására ezen kérdéskörök mentén került sor, a következő felosztásban:

- I/A – a képzés, a diploma értéke, piacképessége (ezen belül 4, illetve 9 alrangsor)
- I/B – az önképzés, a szakmai előrejutás segítése (ezen belül 7 alrangsor)

- I/C – az oktatási infrastruktúra színvonala (ezen belül 3 alrangsor)

Az Akadémiai Rangoron belül a továbbiakban az első két főrangsor (I/A, I/B) bemutatásával foglalkozunk.

3.1. A képzés, a diploma értéke, „piacképessége” (I/A)

Az intézményben folyó képzés színvonalát, az adott szakterületen szerezhető diploma értékét, a munkaerőpiacon való érvényesülés szempontjából történő megbecsülését eredetileg kilenc kérdéssel próbáltuk mérni. A kérdőívben ezzel a problémakörrel foglalkozó kérdések az intézményi értékelés „vonatkoztatási pontját” illetően két nagy csoportra oszthatók: az egyik csoportban található az azok a kérdések, amelyek során a hallgatóknak saját intézményüket a többi, hasonló képzést folytató magyarországi intézményhez képest kellett értékelniük, a másik csoportba pedig azok, amelyekkel a mintába bekerült hallgatók saját mércéjük alapján próbálták jellemezni saját főiskolájukat vagy egyetemüket, egyetemi karukat. Jóllehet mind a két megközelítés releváns problémákra utal, ugyanakkor a magunk részéről az első „mérési típusra” próbáltunk koncentrálni, mivel úgy gondoltuk, hogy így realisabb képet kapunk a vizsgált intézmények általános megítéléséről. Ezzel egyfajta presztízsrangsort állítottunk fel, hiszen a hallgatóknak tulajdonképpen a hazai felsőoktatási intézménykínálatban kellett elhelyezniük saját főiskolájukat, egyetemüket.

Mint az alábbiakban látható, összesen négy kérdést vettünk figyelembe az ilyen módon létrehozott „presztízsrangor” megalkotásakor. A négy kérdésben két dolog azonos: egyrészt mindegyik más, hasonló képzést nyújtó intézményekhez kívánja vonatkoztatni a kért hallgató intézményét, másrészt mindegyikben háromfokú skála található. Ez utóbbi megoldásnak az előnye, hogy ha még oly „durva” értékekkel is, de lehetőséget ad az átlagérték számítására. Hátránya azonban: a kevés válaszkategória miatt elvben nagyobb esély van arra, hogy az értékek középre húznak, hiszen viszonylag egyértelmű állásfoglalásra készíti a válaszadót, amit inkább az „ugyanolyan”, némiképp semlegesnek ható válaszkategória megjelölésével próbálhat nagy valószínűséggel kikerülni.

Fontos megjegyezni, hogy egyedül ennél a főrangsor típusnál alkalmaztunk súlyozási eljárást, mégpedig kifejezetten kérdezéstechnikai okokból. A diploma elismertségét ugyanis valójában két kérdéssel, a hazai, illetve a külföldi elismertségre vonatkoztatva próbáltuk mérni. Ennek következtében azt tartottuk korrekt eljárásnak, ha az erre a két kérdésre kapott válaszok alapján előálló helyezési sorrendet egyenként csak fele akkora súllyal szerepeltetjük a főrangsorban, tehát az itt szerezhető pontokat 0,5-el megszorozva vesszük figyelembe az összesített pontértéknél.

Az alábbiakban először közöljük a rangsorolás alapját képező standard kérdéseket, majd intézménytípusonként bemutatjuk a konkrét eredmény sorokat, vagyis a főrangsort és az egyes alrangsorokat.

A rangsorállítás alapját képező kérdések:

(...)

43. És a többi, hasonló képzést nyújtó intézményhez képest ide

- 1 – inkább nehezebb volt,
 2 – ugyanolyan nehéz volt
 3 – vagy inkább könnyebb volt bejutni?
 0 – *nem tudja* X –

(...)

45. És a többi, hasonló képzést nyújtó intézményhez képest itt a tanulmányi követelményeknek

- 1 – inkább nehezebb,
 2 – ugyanolyan nehéz
 3 – vagy inkább könnyebb eleget tenni?
 0 – *nem tudja* X –

(...)

47. És a többi, hasonló képzést nyújtó intézményhez képest az itt szerzett tudás, a megszerzett diploma a Magyarországon történő későbbi sikeres elhelyezkedés, a hazai szakmai sikeresség szempontjából

- 1 – jobb,
 2 – ugyanolyan
 3 – vagy rosszabb lehetőséget nyújt?
 0 – *nem tudja* X –

(...)

50. És a többi (magyarországi), hasonló képzést nyújtó intézményhez képest az itt szerzett tudás, a megszerzett diploma a külföldön történő későbbi sikeres elhelyezkedés, a nemzetközi szakmai sikeresség szempontjából

- 1 – jobb,
 2 – ugyanolyan
 3 – vagy rosszabb lehetőséget nyújt?
 0 – *nem tudja* X –

ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEMEK

A táblázat eredményeiből jól látszik, hogy nincs lényeges különbség az egyes alrangsorok tekintetében, vagyis a vizsgált intézmények a többi orvosi egyetemhez képest általában hasonló értékelést kaptak mind a bekerülés nehézségi fokát, mind a tanulmányok nehézségét, mind a munkaerőpiacon való elhelyezkedési esélyeket, vagyis a diploma értékét illetően. Ez alól csak a Pécsi Egyetem Általános Orvosi Kara a kivétel, amely ugyan a főrangsor legvégén szerepel (holtversenyben), ám hallgatói igen nehéznek ítélték meg a tanulmányi követelmények szintjét.

Meglepőnek tűnhet még, hogy az egyértelműen legnevesebbnek számító SOTE mindössze a második helyen található, és ezt is csak kiegyensúlyozott szereplésének köszönheti, hiszen az egyes alrangsorokban legtöbbször a harmadik helyre sorolódott. A szegedi általános orvosi kar viszont jelentős fölényrel vezeti ezt a listát.

JOGTUDOMÁNYI KAROK

A jogtudományi karok presztízsrangsorában már valamivel több ingadozást találunk az egyes alrangsorok eredménylistája között, bár itt is viszonylag „homogének” az intézmények abban a tekintetben, hogy a különböző intézményi jellemzők alapján hova sorolják őket a hallgatók. Az ELTE jogi kara igen nagy fölényrel vezeti a főrangsort, és nemcsak egyszerűen első helyen szerepel az egyes alrangsorokban, hanem mindegyik összevetésben viszonylag nagy különbséggel (átlagérték) előzi meg az ő utána következő szegedi vagy pécsi jogi kart. Úgy tűnik, hogy az egyetem „neve” más felsőoktatási intézményt is magával „húz”, hiszen az ELTE ÁJTK kihelyezett győri képzése elsősorban a diploma hazai és külföldi elismertsége tekintetében elért jó helyezése miatt köszönheti igen előkelő negyedik pozícióját. Érdemes még felhívni a figyelmet a két egyházi (alapítású) intézményre: amíg a

---

Pázmány Péter Katolikus Egyetem az erős középmezőnyben található, addig a Károli Gáspár Egyetem jogi kara messze lemaradva az utolsó a helyezések összesített pontértéke alapján.

BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAROK

Az eddigi eredmények után nem meglepő, ha a bölcsészkarok esetében sem találunk lényeges különbségeket az egyes alrangsorokban. Az első helyen az egyik legpatinásabb magyarországi felsőoktatási intézmény szerepel, az ELTE Bölcsészkar. Nem mondható ugyanakkor jelentősnek az előnye a második helyen található intézménnyel szemben, különösen hogyha figyelembe vesszük annak viszonylag rövid múltját. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem bölcsészhallgatói számára saját intézményük kifejezetten jó presztízssű karnak tekinthető, a tanulmányok nehézségi fokát illetően pedig az első helyen áll. A Pécsi Egyetem bölcsészkarának előkelő helyezése mellett ismét a másik egyházi intézményt kell megemlítenünk, ugyanis a Károli Gáspár Egyetem egy újabb kara kerül a presztízssorrend legvégére.

MŰSZAKI EGYETEM ÉS EGYETEMI KAROK, MŰSZAKI FŐISKOLÁK

Vizsgálatunkban a műszaki képzést reprezentáló informatikus hallgatók válaszai alapján azt láthatjuk, hogy az egyes alrangsorokban ugyan általában nincs lényeges eltérés az intézmények között, ám néhány igen figyelemreméltó „kiugró” eredménnyel is találkozhatunk. A Budapesti Műszaki Egyetem nagy fölénye semmiképpen sem mondható meglepőnek, már csak azért sem, mert a kevés számú egyetemi kar egyikéről van szó. Senkit nem lep meg továbbá a patinás hazai műszaki főiskolák integrációjának eredményeként létrejött Budapesti Műszaki Főiskola előkelő második helye az összesített rangsorban. Érdekes jelenséggé értékelhetjük, hogy a Miskolci Egyetem ugyan a középmezőny élén található, ám informatikus hallgatóinak véleménye alapján úgy tűnik, hogy igen könnyű bejutni ebbe a magas színvonalú, elismert diplomát adó intézménybe. Mindenképpen érdemes még megemlíteni, hogy az egyetlen katonai intézményként a középmezőnyhöz tartozik a ZMNE Katonai Műszaki Főiskolája. Nemcsak az összesített, de az egyes alrangsorok többsége esetében is az utolsó helyen található a több mint tízezer hallgatóval rendelkező, az utóbbi időkben igen dinamikusan építkező alapítványi intézmény, a Gábor Dénes Műszaki Főiskola. Úgy tűnik, hogy az ott folyó képzést illetően a legkevésbé elégedettek a hallgatók.

I/A. A képzés, diploma értéke, piacképessége – presztízsrangsor ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEMEK

			AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT							
Intézmények	Összesített rangsor		43. kérdés bejutás nehézsége máshoz képest		45. kérdés tanulmányok nehézsége máshoz képest		47. kérdés diploma hazai elismertsége máshoz képest		50. kérdés diploma külföldi elismertsége máshoz képest	
			Az alrangsorokban elfoglalt helyezések pontértékeit meghatározó súlyérték							
			2		2		1		1	
R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	
Szegedi Tudományegyetem ÁOK	1	22	1	1,53	2	1,95	1	1,59	1	1,57
Semmelweis Egyetem ÁOK	2	14	2	1,55	3	1,97	3	1,67	3	1,68
Debreceni Egyetem ÁOK	3	12	3	1,58	4	2,24	2	1,62	2	1,66*
Pécsi Tudományegyetem ÁOK	4	12	4	1,73	1	1,9	4	1,93	4	2,11*

Megjegyzések:

1. A helyezések súlyozott pontértékének lehetséges maximuma: **24**.

2. Ha két intézmény esetében egyenlő volt a helyezések súlyozott pontértéke, akkor először azt vettük figyelembe, hogy melyik volt több intézményi jellemző esetén előrébb a rangsorban a másíknál, ha ez is egyenlő volt, akkor a kérdésekre adott válaszok megoszlásai átlagértékeinek összege döntött.

3. * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.

4. Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb átlagérték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb átlagérték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

I/A. A képzés, diploma értéke, piacképessége – presztízsrangsor JOGTUDOMÁNYI KAROK

			AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT							
Intézmények	Összesített rangsor		43. kérdés bejutás nehézsége máshoz képest		45. kérdés tanulmányok nehézsége máshoz képest		47. kérdés diploma hazai elismertsége máshoz képest		50. kérdés diploma külföldi elismertsége máshoz képest	
			Az alrangsorokban elfoglalt helyezések pontértékeit meghatározó súlyérték							
			2		2		1		1	
			R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)
Eötvös Loránd Tudományegyetem ÁJK (Budapest)	1	48	1	1,1	1	1,1	1	1,15	1	1,4
Szegedi Tudományegyetem ÁJK	2	37	2	1,5	2	1,26	4	1,5	5	1,82
Pécsi Tudományegyetem ÁJK	3	36	3	1,67	4	1,44	2	1,39	2	1,6
Eötvös Loránd Tudományegyetem ÁJK, Győri Képzési hely	4	24	6	2,07	6	1,52	3	1,46	3	1,73
Pázmány Péter Katolikus Egyetem JÁK (Budapest)	5	24	7	2,29	3	1,38	6	1,7	4	1,74*
Miskolci Egyetem ÁJK	6	23	5	2,03	5	1,51	5	1,54	6	1,98
Debreceni Egyetem JÁTI	7	16	4	2,00*	7	1,71	8	2,25*	8	2,28*
Károli Gáspár Református Egyetem ÁJK (Budapest)	8	8	8	2,4	8	1,9	7	1,93	7	2,11*

Megjegyzések:

1. A helyezések súlyozott pontértékének lehetséges maximuma: 48.
2. Ha két intézmény esetében egyenlő volt a helyezések súlyozott pontértéke, akkor először azt vettük figyelembe, hogy melyik volt több intézményi jellemző esetén előrébb a rangsorban a másiknál, ha ez is egyenlő volt, akkor a kérdésekre adott válaszok megoszlásai átlagértékeinek összege döntött.
3. * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.
4. Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb átlagérték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb átlagérték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésként az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

I/A. A képzés, diploma értéke, piacképessége – presztízsrangsor BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAROK

			AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT							
Intézmények	Összesített rangsor		43. kérdés bejutás nehézsége máshoz képest		45. kérdés tanulmányok nehézsége máshoz képest		47. kérdés diploma hazai elismertsége máshoz képest		50. kérdés diploma külföldi elismertsége máshoz képest	
			Az alrangsorokban elfoglalt helyezések pontértékeit meghatározó súlyérték							
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)
Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK (Budapest)	1	40	1	1,37	2	1,78*	1	1,45	1	1,50*
Pázmány Péter Tudományegyetem BTK (Budapest)	2	38	2	1,49	1	1,17	2	1,86*	2	1,96*
Pécsi Tudományegyetem BTK	3	31	3	1,71	3	1,88*	3	1,87	2	1,96*
Debreceni Egyetem BTK	4	22	4	1,91	5	2	4	1,88	4	2
Szegedi Tudományegyetem BTK	5	20	5	2,06	4	1,90*	5	1,92	5	2,03
Miskolci Egyetem BTK	6	9	6	2,24*	7	2,14*	6	2	7	2,27*
Károli Gáspár Református Egyetem BTK (Budapest)	7	9	7	2,64	6	2,1	7	2,29	6	2,16
Károli Gáspár Református Egyetem ÁJK (Budapest)	8	8	8	2,4	8	1,9	7	1,93	7	2,11*

Megjegyzések:

1. A helyezések súlyozott pontértékének lehetséges maximuma: **42**.
2. Ha két intézmény esetében egyenlő volt a helyezések súlyozott pontértéke, akkor először azt vettük figyelembe, hogy melyik volt több intézményi jellemző esetén előrébb a rangsorban a másiknál, ha ez is egyenlő volt, akkor a kérdésekre adott válaszok megoszlásai átlagértékeinek összege döntött.
3. * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.
4. Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb átlagérték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb átlagérték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdéskor az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

I/A. A képzés, diploma értéke, piacképessége – presztízsrangsor BÖLCSÉS ZETTUDOMÁNYI KAROK

			AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT							
Intézmények	Összesített rangsor		43. kérdés bejutás nehézsége máshoz képest		45. kérdés tanulmányok nehézsége máshoz képest		47. kérdés diploma hazai elismertsége máshoz képest		50. kérdés diploma külföldi elismertsége máshoz képest	
			Az alrangsorokban elfoglalt helyezések pontértékeit meghatározó súlyérték							
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Villamosmérnöki és Informatikai Kar	1	54	1	1,25	1	1,12	1	1,22	1	1,19
Budapesti Műszaki Főiskola	2	46	2	1,87	3	1,74	2	1,6	2	1,77
Miskolci Egyetem Gépészmérnöki Kar	3	35	7	2,34	2	1,50*	3	1,66*	4	1,85*
Kecskeméti Főiskola Műszaki Főiskolai Kar	4	33	3	2,17	5	1,89	5	1,89	6	2,08
Széchenyi István Főiskola (Győr)	5	29	6	2,32	6	1,97*	4	1,72	3	1,8
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar (Budapest)	6	25	4	2,19	8	2,22	6	1,91	5	1,91
Dunaújvárosi Főiskola	7	21	8	2,74	4	1,75	8	2,09	7	2,09
Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Főiskolai Kar	8	20	5	2,26	7	2,12*	7	2,03	9	2,18*
Gábor Dénes Főiskola (Budapest)	9	7	9	2,81	9	2,31	9	2,46	8	2,16

Megjegyzések:

1. A helyezések súlyozott pontértékének lehetséges maximuma: **54**.

2. * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.

3. Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb átlagérték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb átlagérték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdéskor az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

3.2. Az önképzés, a szakmai előrelépés segítése (I/B)

Egy felsőoktatási intézményről sokat elárul, hogy a hallgatóknak milyen lehetőségük van saját szakmai érdeklődésük kielégítésére, az önképzés különböző formáira – az ezt elősegítő, egyfajta „akadémiai-egyetemi” szellem sok esetben ellensúlyozhatja a hallgatók számára az oktatás színvonalának viszonylagos gyengeségét, az intézményben szerzhető diploma kisebb elismertségét. Másrészt nagyon komoly presztízsű egyetemek hallgatói érezhetik úgy, hogy a képzés nyilvánvalóan magas színvonalú és elismertsége mellett teljesen magukra vannak hagyatva a szakmai karrierépítés terén. Mint majd láthatjuk, valóban érzékelhetünk egyfajta negatív korrelációt az oktatás színvonaláról, az intézmény presztízse és a szakmai előrelépés akár intézményi, akár egyéni oktatói szintű segítése között.

Több különböző szempontból kíséreltük meg körbejárni a hallgatók szakmai karrierjének oktatói vagy egyéb intézményi keretek között történő segítésének, a diákok szakmai „menedzselésének” problémakörét. A képzés alatti és a végzés utáni munkavállalás segítése mellett a konferenciákon való részvételi és a kutatásokba történő bekapcsolódási lehetőségeket is vizsgáltuk amellet, hogy általában is rákérdeztünk a szakmai önképzés lehetőségeire és az egyéni szakmai érdeklődés kielégítését segítő intézményi viszonyokra. A kutatási eredmények elemzésénél az eddigiekhez képest bizonyos értelemben szerencsésebbek vagyunk, hiszen minden intézményi jellemzőt egy ötfokú skálán mértünk, amelynek alapján könnyen értelmezhető átlagértékeket kaphattunk. A konkrét kérdések a következők voltak:

41. Egy egyetemet/főiskolát sokféle szempontból lehet értékelni. A következőkben felsorolok néhány ilyen tényezőt, tulajdonságot. Arra kérek, hogy a saját egyetemtedet/főiskoládát értékeld ezen szempontok szerint iskolai osztályzatokkal! (5: teljes mértékben elégedett vagy; 1: egyáltalán nem vagy elégedett)

3. oktatók segítőkészsége (mennyire segítik a diákokat a tanulmányi-szakmai munkában, előrelépésben)	1	2	3	4	5	0	X
15. szakmai önképzési lehetőségek	1	2	3	4	5	0	X
17. egyéni szakmai érdeklődés kielégítése	1	2	3	4	5	0	X
18. diákok szakmai konferenciákon való részvételi lehetősége	1	2	3	4	5	0	X
21. végzés utáni elhelyezkedés segítése	1	2	3	4	5	0	X
22. kutatásokba való bekapcsolódás lehetősége	1	2	3	4	5	0	X
23. képzés alatti munkalehetőségek biztosítása	1	2	3	4	5	0	X

ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEMEK

Ugyan mindössze négy intézményt vizsgáltunk (vizsgálhattunk) az általános orvostudományi karok esetében, ám mégis látványos eltéréseket találunk az intézményi presztízsrangsorhoz képest. Az összesített rangsor alapján azt mondhatjuk, hogy igen szoros volt a „verseny” tulajdonképpen mind a négy intézmény között. Ezt jól mutatja, hogy a viszonylag kiegyensúlyozatlanul szereplő SOTE az élen végzett. Első helyezését főként annak köszönheti, hogy a hallgatók igen jóan ítélték meg azt a segítséget, amit egyetemük a munkalehetőségek terén nyújt számukra. A Pécsi Egyetem orvosi

kara jöllehet csak a harmadik helyen szerepel a főrangsorban, ám több tekintetben mégis igen jónak mondható a megítélése: úgy tűnik ez az intézmény nyújt a legjobb lehetőséget az orvostanhallgatók számára az egyéni szakmai érdeklődés, az önképzés terén, amit feltehetőleg az oktatók igen pozitívnak ítélt hozzáállása is magyarázhat. A képzés színvonalának, a diploma értékének megítélésében korábban első helyre került szegedi orvosi kar viszont ebben az összevetésben már a leggyengébb értékelést kapta, ami nyilvánvaló példája a korábban már jelzett ambivalenciát az intézmény szakmai presztízse és a hallgatók szakmai menedzselése között.

JOGTUDOMÁNYI KAROK

A jogtudományi karokra vonatkozó vizsgálati eredményeink azt mutatják, hogy ebben a körben szintén találunk igen ellentmondásos intézményt, elsősorban az ELTE jogi karát. A legnagyobb szakmai elismerésnek örvendő jogi kar ugyanis az összesített szakmai önképzési rangsor vége felé található. Érdekesség még, hogy két vonatkozásban viszont az első helyen van: az egyéni szakmai érdeklődés kielégítése, illetve az oktatói-hallgatói viszony alrangsorokban. Ezek az eredmények azt mutatják, hogy az intézményi szintű szakmai menedzselés hiánya mellett egyúttal jelen lehet egy igen erős és szakmailag rendkívül pozitív hozadékot jelentő oktató-hallgató viszony. A táblázat már első ránézésre is sejteti ezt a kettősséget, hiszen az egyes alrangsorok között igen nagy eltérésekkel találkozhatunk. Még a lista elején szereplő Miskolci Egyetem is egy helyen (egyéni szakmai érdeklődés kielégítése) a legutolsók között szerepel. A korábban viszont igen magas presztízssűnek találtatott pécsi intézmény utolsó helye mindenféleképpen meglepőnek mondható.

BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAROK

Az egyéni szakmai érdeklődés kielégítése, az intézmény szakmai menedzselése tekintetében az eddigiekben megismert hasonló általános tendenciákkal találkozunk a bölcsészettudományi karok esetében is, sőt! Talán itt még szembeszökőbbek az eredmények: a presztízsrangsorban korábban az első helyen szereplő két intézmény most a lista legvégére került! Az ELTE BTK ugyan az egyéni szakmai érdeklődés kielégítése terén az első helyen áll, de a hallgatók itt érzik talán a legkevésbé, hogy szakmai karrierjüket közvetlenül is segítené akár az intézmény, akár az oktatói kar. A két egyházi intézmény ebben a főrangsorban is ellentétesen szerepel, de amíg korábban a katolikus egyetem kapott kifejezetten jó értékelést, addig most a református egyetem került az összesített rangsor első felébe (két alrangsor esetében pedig az első helyre!). A Pázmány Péter Katolikus Egyetem bölcsész hallgatói vélekedtek a legkevésbé pozitívan intézményük szakmai menedzselési „gyakorlatáról”, bár a végzés utáni elhelyezkedésben – úgy tűnik –, sokat segíthetnek az intézmény oktatói. A Debreceni Egyetem bölcsészkarja azonban még ebben a tekintetben is megelőzi a katolikus egyetemet, az egyéni szakmai érdeklődés esetében pedig a pesti bölcsészkarral azonos értékkel rendelkezik, továbbá az alrangsorokban tapasztalható kiegyensúlyozott és jó szerepelése miatt az összesítésben az élen végzett.

MŰSZAKI EGYETEM ÉS EGYETEMI KAROK, MŰSZAKI FŐISKOLÁK

Jelen munkaanyagban a legtöbb intézményt felmutató képzési szakterület, a műszaki (informatikus) összesítő adatsoraira pillantva is egyértelmű, hogy a korábbiakhoz hasonló ingadozásokat lehet kimutatni a két különböző főrangsor vonatkozásában. Annak ellenére igaz ez, hogy itt találjuk az egyetlen olyan intézményt, amely mindkét főrangsorban az

élen tudott végezni a hallgatói vélemények alapján. A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem eredményeit részletesen elemezve azonban még itt is találhatunk némi ingadozást, hiszen az alrangsorok egy jelentős részében megelőzték más főiskolák, egyetemi karok. Érdekes eredmény, hogy a második legjobb értékelést kapta hallgatóitól az egyetlen katonai műszaki főiskolai kar. Az alrangsorokból nyilvánvaló, hogy a ZMNE diákjai az oktatókhoz fűződő, igen kedvezőnek ítélt szakmai viszony miatt szerepelnek ebben a rangsorban előkelő helyen. Említést érdemel még, hogy a Budapesti Műszaki Főiskola a korábbiakhoz képest jóval gyengébben szerepelt, ami pl. a katonai főiskolával éppen ellentétes jellemzők miatt történhetett. Végül felhívánk a figyelmet arra, hogy a legkisebb szakmai presztízsű intézményként számon tartott Gábor Dénes Műszaki Főiskola az intézményen belül tapasztalható, pozitívrá értékelt oktatói szakmai menedzselés miatt az összesített rangsor első felében található, jóllehet pl. a kutatásokba történő bekapcsolódás, a szakmai konferenciákon való részvételi lehetőségek tekintetében igen gyenge minősítést kapott saját hallgatóitól.

I/B. Az önképzés, a szakmai előrelépés segítése – ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEMEK

		AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT														
Intézmények	Összesített rangsor		41.3. kérdésoktatók segítőkészsége		41.15. kérdés szakmai önképzési lehetőségek		41.17. kérdés egyéni szakmai érdeklődés kielégítése		41.18. kérdés szakmai konferenciákon részvételi lehetőség		41.21. kérdés végzés utáni elhelyezkedés segítése		41.22. kérdés kutatásokba bekapcsolódás lehetősége		41.23. kérdés képzés alatti munkalehetőségek biztosítása	
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)
Semmelweis Egyetem ÁOK (Budapest)	1	21	3	3,48	3	3,41	3	3,61	2	3,41	1	3,03	1	3,73	1	2,83
Debreceni Egyetem ÁOK	2	18	2	3,54	2	3,52	4	3,6	2	3,41	2	2,92*	2	3,67	3	2,54*
Pécsi Tudományegyetem ÁOK	3	18	1	3,8	1	3,65	1	3,91	4	3,30*	3	2,48*	3	3,63	4	2,24*
Szegedi Tudományegyetem ÁOK	4	14	4	3,32	4	3,32	2	3,62	1	3,45	4	2,33	4	3,61	2	2,57

Megjegyzések:

1. A helyezések pontértékének lehetséges maximuma: **28**.
2. Ha két intézmény esetében egyenlő volt a helyezések pontértéke, akkor először azt vettük figyelembe, hogy melyik volt több intézményi jellemző esetén előrébb a rangsorban a másikkal, ha ez is egyenlő volt, akkor a kérdésekre adott válaszok megoszlásai átlagértékeinek összege döntött.
3. * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.
4. Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb átlagérték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (–) jelölés, ha kisebb átlagérték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontoszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

I/B. Az önképzés, a szakmai előrelépés segítése – JOGTUDOMÁNYI KAROK

Intézmények	Összesített rangsor		AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT													
			41.3. kérdésoktatók segítőkészsége		41.15. kérdés szakmai önképzési lehetőségek		41.17. kérdés egyéni szakmai érdeklődés kielégítése		41.18. kérdés szakmai konferenciákon részvételi lehetőség		41.21. kérdés végzés utáni elhelyezkedés segítése		41.22. kérdés kutatásokba bekapcsolódás lehetősége		41.23. kérdés képzés alatti munkalehetőségek biztosítása	
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)
Miskolci Egyetem ÁJK	1	45	2	3,6	1	3,23	7	3,15	2	3,38	3	3,03	2	2,83	1	2,66
Debreceni Egyetem JÁTI	2	41	4	3,48	2	3,22*	4	3,3	4	3,31*	1	3,06*	5	2,70*	2	2,36*
Szegedi Tudományegyetem ÁJK	3	35	7	3	5	3,09	4	3,3	1	3,39	4	2,76*	4	2,79*	3	2,27
Pázmány Péter Katolikus Egyetem JÁK (Budapest)	4	33	6	3,35	4	3,1	2	3,52	3	3,34	8	2,00*	1	2,86*	6	1,79*
Eötvös Loránd Tudományegyetem ÁJK Győri képzési hely	5	33	3	3,55	6	3,03	3	3,35	5	3,22	2	3,04*	6	2,65	5	2,06
Eötvös Loránd Tudományegyetem ÁJK (Budapest)	6	30	1	3,9	3	3,21	1	3,56	8	3,06	6	2,42*	7	2,57*	7	1,63
Károli Gáspár Református Egyetem ÁJK (Budapest)	7	22	5	3,47	8	2,50*	6	3,25	6	3,15*	5	2,75*	3	2,82*	8	1,56*
Pécsi Tudományegyetem ÁJK	8	14	8	2,77	7	2,81	8	3,06	7	3,09	7	2,22	8	2,45	4	2,15

Megjegyzések:

1. A helyezések pontértékének lehetséges maximuma: 56.
2. Ha két intézmény esetében egyenlő volt a helyezések pontértéke, akkor először azt vettük figyelembe, hogy melyik volt több intézményi jellemző esetén előrébb a rangsorban a másiknál, ha ez is egyenlő volt, akkor a kérdésekre adott válaszok megoszlásai átlagértékeinek összege döntött.
3. * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.

---

4. Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb átlagérték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (–) jelölés, ha kisebb átlagérték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

I/B. Az önképzés, a szakmai előrelépés segítése – BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAROK

Intézmények	Összesített rangsor		AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT													
			41.3. kérdésoktatók segítőkészsége		41.15.kérdés szakmai önképzési lehetőségek		41.17. kérdés egyéni szakmai érdeklődés kielégítése		41.18.kérdés szakmai konferenciákon részvételi lehetőség		41.21. kérdés végzés utáni elhelyezkedés segítése		41.22. kérdés kutatásokba bekapcsolódás lehetősége		41.23. kérdés képzés alatti munkalehetőségek biztosítása	
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)
Debreceni Egyetem BTK	1	37	2	4,19	2	3,52	1	3,83	2	3,76	6	2,68	4	3,41	2	2,88
Pécsi Tudományegyetem BTK	2	36	3	3,77	4	3,35	3	3,82	1	3,9	4	2,71*	1	3,52*	4	2,61
Károli Gáspár Református Egyetem BTK (Budapest)	3	34	1	4,51	1	3,68	4	3,68	4	3,54*	4	2,71*	3	3,43*	5	2,59*
Szegedi Tudományegyetem BTK	4	27	7	3,44	3	3,39	5	3,46	5	3,46	1	2,93*	5	3,33	3	2,7
Miskolci Egyetem BTK	5	25	3	3,77*	6	3,00*	6	3,23*	6	3,32*	3	2,86*	6	3,32*	1	2,92*
Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK (Budapest)	6	22	5	3,49	5	3,31	1	3,83	7	3	7	2,37*	2	3,47	7	2,38
Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK (Budapest)	7	18	6	3,45	7	2,97	7	3,14	3	2,58	2	2,88	7	2,88	6	2,5

Megjegyzések:

1. A helyezések pontértékének lehetséges maximuma: **49**.
2. * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.
3. Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb átlagérték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb átlagérték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

I/B. Az önképzés, a szakmai előrelépés segítése – MŰSZAKI FŐISKOLÁK, EGYETEMI KAROK

Intézmények	Összesített rangsor		AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT													
			41.3. kérdésoktatók segítőkészsége		41.15. kérdés szakmai önképzési lehetőségek		41.17. kérdés egyéni szakmai érdeklődés kielégítése		41.18. kérdés szakmai konferenciákon részvételi lehetőség		41.21. kérdés végzés utáni elhelyezkedés segítése		41.22. kérdés kutatásokba bekapcsolódás lehetősége		41.23. kérdés képzés alatti munkalehetőségek biztosítása	
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Villamosmérnöki és Informatikai Kar	1	59	3	3,5	1	3,82*	1	3,7	2	3,64*	2	3,76*	1	3,43*	1	3,28*
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar	2	47	1	3,82	4	3,13	4	3,36	1	3,69	1	3,86	3	3,14	9	2,19
Miskolci Egyetem Gépészmérnöki Kar	3	41	3	3,5	8	2,83*	2	3,47	4	3,43*	5	3,31*	2	3,35*	5	2,54*
Gábor Dénes Főiskola (Budapest)	4	39	2	3,77	2	3,47	3	3,39	8	2,79*	4	3,33*	9	2,27*	3	2,81
Széchenyi István Főiskola (Győr)	5	37	6	3,16	6	2,94	5	3,34	5	3,24	3	3,59*	6	2,52*	2	3,08
Budapesti Műszaki Főiskola	6	33	7	3,12	3	3,14	6	3,22	7	3,04	6	2,9	4	2,96	4	2,66
Dunaújvárosi Főiskola	7	26	8	3,11	5	3,06	8	3,03	3	3,44	6	2,9	7	2,41*	7	2,45
Kecskeméti Főiskola Műszaki Főiskolai Kar	8	19	5	3,35	9	2,71	7	3,11	9	2,61	8	2,7	5	2,53	8	2,42
Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Főiskolai Kar	9	17	9	2,89	7	2,92	9	2,95	6	3,09	9	2,61	8	2,31	5	2,54

Megjegyzések:

1. A helyezések pontértékének lehetséges maximuma: **63**.
2. * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.
3. Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb átlagérték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb átlagérték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

4. Közérzet Rangsorok

Az intézmények összehasonlításánál fontosnak tartottuk, hogy a képzés direkt tartalmi elemi (képzés-oktatás színvonala, szakmai önképzés, oktatási infrastruktúra) mellett olyan kérdésköröket is megvizsgáljunk, amelyek a hallgatói élet hétköznapijaival, az egyetemi-főiskolai légkörrel és általában a hallgató intézményi közérzetével kapcsolatosak. Nemcsak azért foglalkoztunk ilyen típusú problémákkal, mert az ezek kapcsán érintett intézményi jellemzők alapján tovább tudtuk árnyalni a hallgatók és az intézmények közötti összetett viszonyrendszert, hanem mert úgy gondoltuk, hogy ha általában nem is döntő, de mindenesetre olykor lényeges szempontként merülhetnek fel az intézményválasztás esetében. Vizsgálatunk során az ily módon létrejövő Közérzet Rangsor három főrangorra tagolódik, melyek a következők: az intézménnyel való azonosulás (II/A), az intézmény légköre (II/B) és az intézmény épületeinek állapota (II/C).

4.1. Rangsorok az intézménnyel való azonosulás példáján (II/A)

A Közérzet Rangsor szemléltetésére az említett főrangorok közül az elsőt tartottuk a legalkalmasabbnak. Az intézménnyel való azonosulás kérdésköre ugyanis a legközvetlenebb módon méri, hogy a hallgatók milyen mértékben kötődnek az intézményhez, függetlenül (vagy éppen azzal szoros összefüggésben) attól, hogy a szakmai presztízs vagy az egyéni szakmai előrelépés tekintetében hogyan értékelik az adott egyetemet, főiskolát. Az például, hogy egy hallgató – amennyiben újra választhatna – ugyanabba az intézménybe jelentkezne-e vagy sem, a képzés szakmai megítélése és az intézményhez való általános (egyéb tartalmakat is magában hordozó) kötődés együttes figyelembevételén kell, hogy alapuljon. Mint majd a kutatási eredmények bemutatásakor láthatjuk, egyértelmű – bár nem minden szakterület esetén azonos irányú – kapcsolat mutatható ki az akadémiai főrangorok és a Közérzet Rangsor ezen főrangora között.

A hallgatók és az intézményük „általános viszonyát” talán az ebben a főrangorban vizsgált kérdésekkel lehet a legszemléletesebben bemutatni. Valószínűleg nem véletlen, hogy a vizsgálatba bekerült diákok szinte minden egyes egyetem és főiskola esetében nagy számban válaszoltak a feltett kérdésekre, és minimális volt azoknak az aránya, akik nem tudtak vagy valamilyen okból nem akartak nyilatkozni.

Összesen három kérdés szolgált mérésünk alapjául: egyrészt általánosságban kérdeztünk rá a hallgatók közérzetére, másrészt az intézményhez való egyéni kötődések mértékét próbáltuk tesztelni, végül pedig arra voltunk kíváncsiak, hogy (a rendelkezésre álló tapasztalatok birtokában) ismét az adott főiskola vagy egyetem mellett tennék-e le a voksukat az intézményválasztás során. Az első két kérdést ötfokú skálával mértük, így a korábbiakhoz hasonlóan egy egyszerű átlagszámítás (mean) szolgált az intézményrangsor alapjául. A harmadik kérdést dichotóm változóval mértük, vagyis csak „igen” és „nem” válaszkategóriák álltak rendelkezésre. Ez utóbbi esetben természetesen az átlagszámítás nem volt járható út, ezért az „igen” válaszok, vagyis az ismét az adott intézményt választók arányát (százalékát) tekintettük a rangsort meghatározó értéknek. Itt két lehetőségünk volt: vagy csak azokat a válaszokat vesszük figyelembe, amelyek a megadott válaszkategóriákra vonatkoznak, és a százalékérték kiszámításánál (valid percent) a különböző jellegű válaszhiányok mellett eltekintünk a „nem tudom” válaszoktól is (missing system), vagy a „nem tudom” válaszokat is figyelembe vesszük. Jóllehet a korábban bemutatott kérdések esetében mindig az első megoldás mellett döntöttünk, most mégis a második alternatívát tartottuk relevánsabb megoldásnak. A bizonytalanság (vagyis a „nem tudom” válaszkategória választása)

ugyanis nagy valószínűséggel azt fejezi ki, hogy a kérdezett – még ha nem is olyan egyértelműen, mint a „nem” válasz megjelölésekor – nincs meggyőződve arról, hogy ismét ugyanazt az intézményt választaná-e. Ha pedig így van, akkor célszerűnek tűnik az intézményválasztást megerősítő „igen” válaszok arányát oly módon a rangsor alapjává tenni, hogy egyúttal a „nem tudom” válaszokat is mint értékelhető, az összmegoszlás (a „100 %”) részét képező válaszkategóriaként vesszük figyelembe. Szerencsére ennek a kérdésnek a kapcsán igen alacsony volt a bizonytalanok aránya, ezért nem lenne érdemi különbség az intézmények közötti rangsorokban akkor sem, ha a másik megoldás mellett döntöttünk volna.

A kérdőívben szereplő konkrét standard kérdések a következők voltak:

38. Mennyire érzed jól magad – mindent figyelembe véve – az egyetemen/főiskolán?

- 1 – nagyon jól érzed magad
- 2 – jól érzed magad
- 3 – közepesen, vagyis részben jól, részben rosszul érzed magad
- 4 – nem érzed jól magad
- 5 – nagyon rosszul érzed magad
- 0 – *nem tudja* X –

39. Mennyire kötődsz az egyetemhez/főiskolához?

- 1 – teljes mértékben kötődsz
- 2 – nagymértékben kötődsz
- 3 – közepesen, vagyis kötődsz is meg nem is
- 4 – kismértékben kötődsz
- 5 – egyáltalán nem kötődsz
- 0 – *nem tudja* X –

40. Ha most kellene beadnod a felvételi jelentkezési lapodat, akkor ismét ezt az egyetemet/főiskolát választanád?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 0 – *nem tudja* X –

Ha a más, korábban vizsgált intézményi rangsorokkal összevetjük az alábbi táblázatokban közölt eredményeket, akkor világos tendenciákat lehet kimutatni. A leginkább presztízorientált, a szakmai karrier, a későbbi érvényesülés terén egyértelműbb intézményi és más egyéb hierarchiákhoz kötődő szakterületek esetében elsősorban az intézmény, a képzés szakmai presztízse a meghatározó az intézménnyel történő azonosulás vonatkozásában. Az eredmények jól mutatják, hogy az orvosi és a jogász képzésben résztvevő hallgatók intézménnyel való azonosulását csak kismértékben befolyásolja az, hogy az adott egyetemen mennyire érzik megfelelőnek a szakmai menedzselést, az önképzési lehetőségeket. Ennél sokkal inkább meghatározóbb az intézmény szakmai presztízse (I/A), amit jól mutat az, hogy ez utóbbi intézményi jellemző mentén kialakult (fentebb ismertetett) sorrend nagyrészt megegyezik az intézményhez való azonosulás sorrendjével. Ezzel szemben a bölcsészkarok diákjai, akiknél a kötelező tanulmányi követelmények megfelelő szintű teljesítésén túl nagy szerepe van a szakmai önképzésnek, intézményük jó hírneve mellett sokkal nagyobb arányban kötődnek ezen szempontok szerint egyetemükhöz. Így az intézménnyel való azonosulás alapján kialakult sorrend jelentős mértékben hasonlít az Akadémiai Rangsor szakmai önképzést alapul vevő főrangsorára (I/B). Végül pedig a műszaki (informatikai) képzést nyújtó egyetemek és főiskolák hallgatóinál a korábbi tendencia ismételt érvényesülését tapasztaltuk, vagyis hogy néhány kisebb különbségtől eltekintve nagyrészt hasonló értékelést kapnak az intézmények függetlenül attól, hogy a szakmai presztízsrre, az egyéni önképzési lehetőségekre vagy éppen az intézménnyel való azonosulásra kérdezzük rá.

II/A. Az intézményhez való kötődés – ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEMEK

AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT								
Intézmények	Összesített rangsor		38. kérdés mennyire érzi jól magát		39. kérdés mennyire kötődik az intézményhez		40. kérdés ide jelentkezne-e ismét	
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	igennel válaszolók (%) (+)
Szegedi Tudományegyetem ÁOK	1	9	3	2,17	2	2,51	1	0,805
Debreceni Egyetem ÁOK	2	8	1	2,05	4	2,85	2	0,78
Semmelweis Egyetem ÁOK (Budapest)	3	7	4	2,23	1	2,39	3	0,75
Pécsi Tudományegyetem ÁOK	4	6	2	2,13	3	2,58	4	0,675

Megjegyzések:

1. A helyezések pontértékének lehetséges maximuma: **12**.

2. Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb érték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb érték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

II/A. Az intézményhez való kötődés – JOGTUDOMÁNYI KAROK

AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT								
Intézmények	Összesített rangsor		38. kérdés mennyire érzi jól magát		39. kérdés mennyire kötődik az intézményhez		40. kérdés ide jelentkezne-e ismét	
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	igennel válaszolók (%) (+)
Eötvös Loránd Tudományegyetem ÁJK (Budapest)	1	23	1	1,69	1	1,88	2	88,10%
Károli Gáspár Református Egyetem ÁJK (Budapest)	2	22	2	1,73	2	2,3	1	92,50%
Miskolci Egyetem ÁJK	3	14	6	1,88	3	2,38	4	80,00%
Szegedi Tudományegyetem ÁJK	4	14	3	1,82	5	2,48	5	75,00%
Eötvös Loránd Tudományegyetem ÁJK, Győri Képz.	5	11	4	1,83	7	2,58	5	75,00%
Debreceni Egyetem JÁTI	6	10	5	1,84	4	2,39	8	68,80%
Pázmány Péter Katolikus Egyetem JÁK	7	9	7	2,15	8	2,67	3	84,60%
Pécsi Tudományegyetem ÁJK	8	7	7	2,15	6	2,52	7	70,00%

Megjegyzések:

1. A helyezések pontértékének lehetséges maximuma: **24** .
2. Ha két intézmény esetében egyenlő volt a helyezések pontértéke, akkor először azt vettük figyelembe, hogy melyik volt több intézményi jellemző esetén előrébb a rangsorban a másiknál.
3. Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb érték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb érték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

II/A. Az intézményhez való kötődés – BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAROK

AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT								
Intézmények	Összesített rangsor		38. kérdés mennyire érzi jól magát		39. kérdés mennyire kötődik az intézményhez		40. kérdés ide jelentkezne-e ismét	
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	igennel válaszolók (%) (+)
Debreceni Egyetem BTK	1	21	1	1,75	1	2,15	1	85,50%
Szegedi Tudományegyetem BTK	2	14	3	2,1	5	2,67	2	82,10%
Miskolci Egyetem BTK	3	13	4	2,12*	2	2,23*	5	65,40%
Károli Gáspár Református Egyetem BTK (Budapest)	4	12	2	1,95	3	2,63	7	52,50%
Pécsi Tudományegyetem BTK	5	10	6	2,23	4	2,64	4	69,20%
Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK (Budapest)	6	9	5	2,16	7	2,68	3	73,00%
Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK	7	6	7	2,3	5	2,67	6	60,00%

Megjegyzések:

1. A helyezések pontértékének lehetséges maximuma: **21**.

2. * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket, illetve a százalékos megoszlást viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.

3. Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb érték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb érték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

II/A. Az intézményhez való kötődés – MŰSZAKI FŐISKOLÁK ÉS EGYETEMI KAROK

AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT								
Intézmények	Összesített rangsor		38. kérdés mennyire érzi jól magát		39. kérdés mennyire kötődik az intézményhez		40. kérdés ide jelentkezne-e ismét	
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	igennel válaszolók (%) (+)
Miskolci Egyetem Gépészmérnöki Kar	1	27	1	1,88	1	2,28	1	0,85
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Villamosmérnöki és Informatikai Kar	2	19	7	2,08	2	2,45	2	0,846
Széchenyi István Főiskola (Győr)	3	17	2	1,9	4	2,6	7	0,725
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar	4	15	8	2,17	3	2,48	4	0,795
Dunaújvárosi Főiskola	5	14	3	2	5	2,66	8	0,667
Kecskeméti Főiskola Műszaki Főiskolai Kar	6	14	6	2,05	7	2,79	3	0,816
Gábor Dénes Főiskola (Budapest)	7	13	5	2,03	6	2,75	6	0,744
Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Főiskolai Kar	8	9	4	2,02	8	2,82	9	0,6
Budapesti Műszaki Főiskola	9	7	9	2,35	9	2,87	5	0,768

Megjegyzések:

1. A helyezések pontértékének lehetséges maximuma: **27**.
2. Ha két intézmény esetében egyenlő volt a helyezések pontértéke, akkor először azt vettük figyelembe, hogy melyik volt több intézményi jellemző esetén előrébb a rangsorban a másiknál.
3. Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb érték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb érték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

4.2. Tanulások a táblázatok elemzéséhez

Láttuk tehát, hogy vizsgálatunk során a képzés, a diploma értékét, piacképességét négy szempontból is próbáltuk mérni: az intézménybe való bejutás nehézsége, a tanulmányok nehézségi foka, a diploma hazai és nemzetközi elismertsége. Ezzel a többszemponútú megközelítéssel lehetőségünk volt arra, hogy a vizsgált problémakört sokoldalúan elemezhessük, és az adott szakterületeken „konkuráló” intézményekről kialakított képet árnyaltan mutathassuk be. *A kérdőíves vizsgálat eredményei nagymértékben igazolták ezen megfontolás jogosságát, hiszen a hallgatók igen differenciáltan ítélték meg saját intézményük és a többi, hasonló képzést nyújtó egyetem, főiskola szakmai színvonalát, elismertségét.* Ennek eredményeképpen az egyes intézményi jellemzők értékelése során kialakuló intézményi sorrendek (alrangsorok) között olykor **lényeges eltérések** vannak, ami egyértelműen mutatja az intézmények szakmai elismertsége kapcsán megmutatózó probléma összetettségét. Például, az intézménybe való bejutás nehézsége közel sem biztos, hogy „egyenes arányban áll” a tanulmányi követelmények nehézségi fokával vagy éppen a diploma hazai és nemzetközi elismertségével. Gondoljunk csak arra, hogy ez utóbbi tényezők jóval kevésbé ismertek a jelentkezők körében, mint az általános társadalmi attitűdként jellemezhető „presztízs”, illetve a képzési formák jellege, keretszáma és hozzáférhetősége.

Ha ezeket a szempontokat mind figyelembe vesszük az intézmények értékelésénél, akkor **a „presztízs” fogalmának egy jóval árnyaltabb definíciójához** utunk el. A szakmai-felsőoktatási közvéleményben többé-kevésbé elfogadottak az intézményeket nagyrészt egyfajta „akadémiai” megközelítésből rangsoroló, tehát elsősorban a képzés szakmai színvonalát mérceként állító oktatói-szakértői értékelés alapján kialakult intézménysorrendek. (Többnyire még egyfajta többé-kevésbé szakmai konszenzuson nyugvó sorrendekről is beszélhetünk.) Ezek azonban nem mindig esnek egybe a felsőoktatás „felhasználói szférájának” (szülők, hallgatók) preferenciáival. Ugyanis ezek a preferenciák más szempontokat is mérlegelve alakulnak, vagy – mivel hiányzik a felsőoktatási munkát érintő teljesítménymutatók és normák megszilárdult ismertsége társadalmi szinten – esetlegesen módosuló attitűdök és információhiányok keverékéből formálódnak. Egyes „jónévű”, az általános szakmai közvélekedés szerint tehát valójában csak meghatározott „kínálati” szempontból „komoly presztízsű” intézmények így bizonyos összehasonlításban **már nem állnak olyan előkelő helyen, mint ahogy azt váránánk**, és csak adott intézményi jellemzők esetében található a rangsor élén.

Az ilyen jellegű rangsorok – ahogy a presztízs és a szubjektív attitűdökön alapuló vizsgálatok eredményei általában – **gondos elemzésre szorulnak**, s éppen a különféle rangsorok eltérései mutathatnak rá az információáramlás hiányaira a magyar felsőoktatás társadalmi környezetében, az intézmények „érzékeny” és „érzéketlen” pontjaira, az értékelés kínálati és keresleti oldalról egyaránt konszenzust élvező formáinak kiforrotlanságára.

Mint a fentiekben már jeleztük, a rangsorok felállításakor a szakmai színvonalra, a képzés, a diploma elismertségére vonatkozó kérdések (változók) közül nem vettük figyelembe azokat a kérdéseket (változókat), amelyek az egyes intézményi jellemzőket saját hallgatóik „mérceje” alapján kapott osztályzatok, értékek alapján mérik. Ezeknél a kérdéseknél ugyanis a hallgatóknak oly módon kellett véleményt mondaniuk saját intézményükről, hogy megadott szempontok szerint kellett azokat értékelniük, „osztályozniuk”, általában egy ötfokú skálán. Nem más, hasonló intézményekkel kellett tehát összevetniük saját intézményüket a megadott intézményi jellemző vonatkozásában, hanem

---

lényegében egy saját maguk által felállított mérce, elvárás- vagy értékrend alapján kellett véleményt alkotniuk. Ezeknek a kérdéseknek a kihagyásával elkerültük annak a veszélyét, hogy egy alapvetően gyenge szakmai képzést nyújtó intézmény pusztán azért kerülhessen a rangsor élére, mert hallgatói eleve lényegesebben alacsonyabb elvárásokat támasztanak saját intézményükkel szemben, mint egy magas oktatási színvonalú egyetem vagy főiskola diákjai saját intézményük esetében. Ezek a kérdések így valójában relatív hallgatói elégedettséget mérnek, ami mindenképpen érdekes és releváns problémakör elemzését teszi lehetővé, azonban úgy gondoljuk, nem képezhetik részét egy presztízs jellegű intézményi rangsor kialakításának. Az összehasonlítás nélküli értékelés inkább a szubjektív elégedettséget, a kötődést, netán az egyetem pszichológiai és kulturális klímáját méri, nem az országos szinten felmérhető teljesítményt.

Összegezve: a példaként megmutatott rankingek egyszerre szólnak az összehasonlító értékelések felelősségéről és helyén kezeléséről. Nyilvánvaló, hogy egy szakmai teljesítményében magabiztos, fejlesztésorientált egyetem, főiskola számára inkább tanulságokat, mintsem kellemetlen híreket jelentenek ezek a visszajelzések. Abban bízunk, hogy az **UniPRESS-ranking©** mögött álló szakmai munka és a kutatói egyeztetések eredményei további hasznos együttműködések alapoznak meg az érdekeltekkel – és érdekes kiegészítő információt szolgáltatnak, komolyan vett „játékra” adnak lehetőséget a felsőoktatás és felhasználói között!

V. Függelék: Hallgatói Presztízsrangsorok**I/A. A képzés, diploma értéke, piacképessége – presztízsrangsor AGRÁRTUDOMÁNYI KAROK**

		AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT									
Intézmények	Összesített rangsor		43. kérdés bejutás nehézsége máshoz képest		45. kérdés tanulmányok nehézsége máshoz képest		47. kérdés diploma hazai elismertsége máshoz képest		50. kérdés diploma külföldi elismertsége máshoz képest		
			Az alrangsorokban elfoglalt helyezések pontértékeit meghatározó súlyérték								
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	
Debreceni Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar	1	27	2	1,97	1	1,44	1	2,32	2	1,71	
Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar	2	21	3	2,19	2	1,72	4	2,68	1	1,55*	
Szent István Egyetem Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar	3	20	1	1,96*	5	2,31*	1	2,32	3	1,73*	
Nyugat-Magyarországi Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar (Mosonmagyaróvár)	4	13	4	2,51	3	1,76	5	2,89	4	1,77	
Veszprémi Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar (Keszthely)	5	10	5	2,54*	4	2,05*	3	2,67*	5	2,00*	

Megjegyzések:

- 1.) A helyezések súlyozott pontértékének lehetséges maximuma: **30**.
- 2.) * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.
- 3.) Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb átlagérték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb átlagérték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

I/A. A képzés, diploma értéke, piacképessége – presztízsrangsor KÖZGAZDASÁGI-PÉNZÜGYI FŐISKOLÁK, EGYETEMI KAROK

		AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT									
Intézmények	Összesített rangsor		43. kérdés bejutás nehézsége máshoz képest		45. kérdés tanulmányok nehézsége máshoz képest		47. kérdés diploma hazai elismertsége máshoz képest		50. kérdés diploma külföldi elismertsége máshoz képest		
			Az alrangsorokban elfoglalt helyezések pontértékeit meghatározó súlyérték								
	R	Helyezések (súlyozott) pontértéke	2		2		1		1		
		R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)		
Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem	1	80	1	1,16	3	1,63	1	1,08	1	1,21	
Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar	2	62	4	1,78	6	1,76	4	1,47	4	1,6	
Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskolai Kar	3	61	2	1,73	9	1,92*	5	1,55	2	1,29	
Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Kar	4	57	2	1,73	5	1,69*	9	1,71*	10	2,00*	
Budapesti Gazdasági Főiskola Pénzügyi és Számviteli Főiskolai Kar	5	56	10	2,37	2	1,32	3	1,38	7	1,87	
Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskolai Kar	6	42	5	2,02	11	1,98	7	1,65	9	1,9	
Szolnoki Főiskola	7	42	7	2,14	8	1,91	11	1,91	7	1,87	
Modern Üzleti Tudományok Főiskolája (Tatabánya)	8	41	12	2,51	7	1,86	6	1,61	5	1,69	

Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar	9	40	6	2,11	11	1,98	10	1,89	6	1,76
Nemzetközi Üzleti Főiskola	10	37	11	2,5	13	2,06	2	1,24	3	1,32

		AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT									
Intézmények	Összesített rangsor		43. kérdés bejutás nehézsége máshoz képest		45. kérdés tanulmányok nehézsége máshoz képest		47. kérdés diploma hazai elismertsége máshoz képest		50. kérdés diploma külföldi elismertsége máshoz képest		
	Az alrangsorokban elfoglalt helyezések pontértékeit meghatározó súlyérték										
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	
Általános Vállalkozási Főiskola	11	35	13	2,54	4	1,66*	8	1,7	13	2,1	
Nyugat-Magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar (Sopron)	12	34	14	2,58	1	1,3	14	2,07	12	2,08*	
Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar	13	29	9	2,21	10	1,97	12	2,03	11	2,07	
Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar	14	21	7	2,14	14	2,08*	13	2,06	14	2,19*	

Megjegyzések:

- 1.) A helyezések súlyozott pontértékének lehetséges maximuma: 84.
- 2.) * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.
- 3.) Ha két intézmény esetében egyenlő volt a helyezések súlyozott pontértéke, akkor először azt vettük figyelembe, hogy melyik volt több intézményi jellemző esetén előrébb a rangsorban a másiknál, ha ez is egyenlő volt, akkor a kérdésekre adott válaszok megoszlásai átlagértékeinek összege döntött.
- 4.) Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb átlagérték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb átlagérték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

I/A. A képzés, diploma értéke, piacképessége – presztízsrangsor TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLÁK, FŐISKOLAI KAROK

		AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT									
Intézmények	Összesített rangsor		43. kérdés bejutás nehézsége máshoz képest		45. kérdés tanulmányok nehézsége máshoz képest		47. kérdés diploma hazai elismertsége máshoz képest		50. kérdés diploma külföldi elismertsége máshoz képest		
			Az alrangsorokban elfoglalt helyezések pontértékeit meghatározó súlyérték								
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanárképző Főiskolai Kar	1	21	1	2,03	2	1,66	2	1,97	1	2,00*	
Berzsenyi Dániel Főiskola (Szombathely)	2	15	4	2,43*	1	1,59*	3	2,04*	2	2,08*	
Eszterházy Károly Főiskola (Eger)	3	13	3	2,39*	3	1,87*	1	1,87*	4	2,40*	
Nyíregyházi Főiskola Bölcsészettudományi és Művészeti Főiskolai Kar	4	11	2	2,36	4	2,06	4	2,1	3	2,14	

Megjegyzések:

- 1.) A helyezések súlyozott pontértékének lehetséges maximuma: **24**.
- 2.) * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.
- 3.) Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb átlagérték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb átlagérték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

I/A. A képzés, diploma értéke, piacképessége – presztízsrangsor AGRÁRTUDOMÁNYI KAROK

		AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT									
Intézmények	Összesített rangsor		43. kérdés bejutás nehézsége máshoz képest		45. kérdés tanulmányok nehézsége máshoz képest		47. kérdés diploma hazai elismertsége máshoz képest		50. kérdés diploma külföldi elismertsége máshoz képest		
			Az alrangsorokban elfoglalt helyezések pontértékeit meghatározó súlyérték								
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	
Debreceni Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar	1	27	2	1,97	1	1,44	1	2,32	2	1,71	
Kaposvári Állattudományi Kar Egyetem	2	21	3	2,19	2	1,72	4	2,68	1	1,55*	
Szent István Egyetem és Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar	3	20	1	1,96*	5	2,31*	1	2,32	3	1,73*	
Nyugat-Magyarországi Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar (Mosonmagyaróvár)	4	13	4	2,51	3	1,76	5	2,89	4	1,77	
Veszprémi Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar (Keszthely)	5	10	5	2,54*	4	2,05*	3	2,67*	5	2,00*	

I/B. Az önképzés, a szakmai előrelépés segítése – AGRÁRTUDOMÁNYI KAROK

		AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT														
Intézmények	Összesített rangsor		41.3. kérdés oktatók segítőkézsége		41.15. kérdés szakmai önképzési lehetőségek		41.17. kérdés egyéni szakmai érdeklődés kielégítése		41.18. kérdés szakmai konferenciákon részvételi lehetőség		41.21. kérdés végzés utáni elhelyezkedés segítése		41.22. kérdés kutatásokba bepcsolódás lehetősége		41.23. kérdés képzés alatti munkalehetőség biztosítása	
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)
Szent István Egyetem Mezőgazdaság- Környezettudományi (Gödöllő)	1	33	1	3,97	1	4,00*	1	3,8	3	3,50*	1	3,57*	1	4,00*	1	3,17*
Debreceni Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar	2	24	3	3,38	2	3,41	2	3,58	4	3,21	2	3,23	3	3,33	2	2,86
Veszprémi Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar (Keszthely)	3	23	2	3,73	5	3,04*	3	3,41*	1	4,00*	3	2,90*	2	3,70*	3	2,77*
Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar	4	14	5	3,08	4	3,11	4	3,32	2	3,81	4	2,63	5	3	4	2,66
Nyugat-Magyarországi Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar (Mosonmagyaróvár)	5	11	4	3,31	3	3,19	5	2,94	5	2,52	5	2,55*	4	3,23	5	2,57*

Megjegyzések:

1.) A helyezések pontértékének lehetséges maximuma: **35**.

2.) * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.

3.) Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb átlagérték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (–) jelölés, ha kisebb átlagérték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

I/B. Az önképzés, a szakmai előrelépés segítése – KÖZGAZDASÁGI-PÉNZÜGYI FŐISKOLÁK, EGYETEMI KAROK

		AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT															
Intézmények	Összesített rangsor		41.3. kérdés oktatók segítőkészsége		41.15. kérdés szakmai önképzési lehetőségek		41.17. kérdés egyéni szakmai érdeklődés kielégítése		41.18. kérdés szakmai konferenciákon részvételi lehetőség		41.21. kérdés végzés utáni elhelyezkedés segítése		41.22. kérdés kutatásokba bepcsolódás lehetősége		41.23. kérdés képzés alatti munkalehetősé gekbiztosítása		
	R	helyezé sek (súlyoz ott) pontért éke	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	
Általános Vállalkozási Főiskola	1	78	9	3,37	2	3,57	5	3,5	3	3,66	3	3,63*	1	3,48*	4	2,87	
Nemzetközi Üzleti Főiskola	2	78	1	3,92	4	3,46	6	3,49	7	3,37*	1	4,09	7	2,85*	1	3,88	
Modern Üzleti Tudományok Főiskolája (Tatabánya)	3	78	4	3,68	3	3,54	8	3,37	6	3,41	2	3,73	2	3,18	2	3,49	
Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem	4	76	12	3,29	1	3,82	1	3,89	1	3,73	4	3,57	4	3,14	6	2,74	
Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskolai Kar	5	69	5	3,55	6	3,38*	2	3,73	4	3,58	5	3,56*	5	3,00*	9	2,53	
Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Kar	6	58	3	3,76	9	3,23	4	3,52	2	3,69*	9	3,25*	7	2,85*	13	2,40*	
Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar	7	54	10	3,34	5	3,45	3	3,57	5	3,45	8	3,34	12	2,7	8	2,63	

Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar	8	48	2	3,86	7	3,35*	12	3,24*	8	3,29*	12	2,80*	6	2,94*	10	2,50*
Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar	9	43	11	3,33	10	3,2	13	3,23	9	3,26	13	2,79	3	3,16	3	2,91
Szolnoki Főiskola	10	38	6	3,47	12	2,97	14	3,18	11	3,03	6	3,41	11	2,76	7	2,72

		AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT														
Intézmények	Összesített rangsor		41.3. kérdés oktatók segítőkézsége		41.15. kérdés szakmai önképzési lehetőségek		41.17. kérdés egyéni szakmai érdeklődés kielégítése		41.18. kérdés szakmai konferenciákon részvételi lehetőség		41.21. kérdés végzés utáni elhelyezkedés segítése		41.22. kérdés kutatásokba bekapcsolódás lehetősége		41.23. kérdés képzés alatti munkalehetősé gekbiztosítása	
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)
Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar	11	34	13	3,18	11	3,11	7	3,39	10	3,17	9	3,25*	10	2,83	11	2,44
Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskolai Kar	12	34	7	3,45	8	3,27	10	3,28	14	2,87	14	2,55	13	2,37	5	2,84
Nyugat-Magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar	13	30	8	3,42	13	2,94	9	3,29	13	2,93	11	3,22*	7	2,85*	14	2,36*
Budapesti Gazdasági Főiskola Pénzügyi és Számviteli Főiskolai Kar	14	22	14	2,92	14	2,83	11	3,26	12	3,00*	7	3,38	14	2,32*	11	2,44

Megjegyzések:

1.) A helyezések pontértékének lehetséges maximuma: **98**.

2.) * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.

3.) Ha két intézmény esetében egyenlő volt a helyezések pontértéke, akkor azt vettük figyelembe, hogy melyik volt több intézményi jellemző esetén előrébb a rangsorban a másiknál.

4.) Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb átlagérték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (–) jelölés, ha kisebb átlagérték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

I/B. Az önképzés, a szakmai előrelépés segítése – TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLÁK, FŐISKOLAI KAROK

		AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT														
Intézmények	Összesített rangsor		41.3. kérdés oktatók segítőkézsége		41.15. kérdés szakmai önképzési lehetőségek		41.17. kérdés egyéni szakmai érdeklődés kielégítése		41.18. kérdés szakmai konferenciákon részvételi lehetőség		41.21. kérdés végzés utáni elhelyezkedés segítése		41.22. kérdés kutatásokba bekapcsolódás lehetősége		41.23. kérdés képzés alatti munkalehetősé gekbiztosítása	
	R	helyezé sek (súlyoz ott) pontért éke	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)	R	átlag érték (+)
Eötvös Loránd Tudományegyetem Főiskola	1	21	3	3,32	2	2,97	1	3,36*	1	3,29*	2	2,73*	3	2,59*	2	2,67*
Eszterházy Károly Főiskola, (Eger)	2	17	2	3,48*	3	2,93*	4	3,12*	2	3,00*	3	2,64*	1	3,00*	3	2,53*
Nyíregyházi Főiskola Bölcsészettudományi és Művészeti Főiskolai Kar	3	17	1	3,93	1	3,21	3	3,18	3	2,95	4	2,52	2	2,65	4	2,38
Berzsenyi Dániel Főiskola (Szombathely)	4	16	4	3,21	4	2,72*	2	3,22	4	2,87	1	2,78	3	2,59*	1	3

Megjegyzések:

- 1.) A helyezések pontértékének lehetséges maximuma: **28**.
- 2.) * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.

- 3.) Ha két intézmény esetében egyenlő volt a helyezések pontértéke, akkor azt vettük figyelembe, hogy melyik volt több intézményi jellemző esetén előrébb a rangsorban a másiknál.
- 4.) Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb átlagérték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (–) jelölés, ha kisebb átlagérték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

II/A. Az intézménnyel való azonosulás – AGRÁRTUDOMÁNYI KAROK

Intézmények	AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT							
	Összesített rangsor		38. Kérdés mennyire érzi jól magát		39. Kérdés mennyire kötődik az intézményhez		40. Kérdés ide jelentkezne-e ismét	
	R	helyezé- sek (súlyoz- ott) pontérté- ke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	igennel válaszo- lók (%) (+)
Szent István Egyetem Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar	1	14	1	1,81	2	2,52	1	90,30%
Debreceni Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar	2	11	2	1,98	3	2,63	2	74,40%
Veszprémi Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar (Keszthely)	3	9	3	2,03	1	2,26	5	50,00%
Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar	4	6	5	2,1	4	2,65	3	67,50%
Nyugat-Magyarországi Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar (Mosonmagyaróvár)	5	5	4	2,05	5	2,68	4	60,00%

Megjegyzések:

1.) A helyezések pontértékének lehetséges maximuma: **15**.

2.) Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb érték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb érték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

III/A. Az intézménnyel való azonosulás – KÖZGAZDASÁGI-PÉNZÜGYI FŐISKOLÁK, EGYETEMI KAROK

Intézmények	AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT							
	Összesített rangsor		38. Kérdés mennyire érzi jól magát		39. Kérdés mennyire kötődik az intézményhez		40. Kérdés ide jelentkezne-e ismét	
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	igennel válaszolók (%) (+)
Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar	1	40	1	1,67	3	2,45	1	90,00%
Nemzetközi Üzleti Főiskola (Budapest)	2	35	2	1,76	6	2,59	2	89,50%
Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskolai Kar	3	30	4	1,8	7	2,6	4	85,00%
Nyugat-Magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar (Sopron)	4	30	5	1,82	3	2,45	7	77,50%
Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar	5	29	9	1,9	3	2,45	4	85,00%
Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Kar	6	28	7	1,85	2	2,39	8	72,50%
Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar	7	27	3	1,77	1	2,35	14	62,50%
Modern Üzleti Tudományok Főiskolája (Tatabánya)	8	24	6	1,83	9	2,67	6	82,50%
Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem	9	17	13	2,21	12	2,87	3	86,80%
Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskolai Kar	10	16	12	2,1	8	2,65	9	69,40%
Budapesti Gazdasági Főiskola Pénzügyi és Számviteli Főiskolai Kar	11	13	11	2,08	10	2,75	11	66,70%
Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar	12	13	8	1,89	11	2,86	13	63,90%
Szolnoki Főiskola	13	11	10	2,03	14	2,9	10	67,50%
Általános Vállalkozási Főiskola	14	7	13	2,21	13	2,89	12	65,70%

Megjegyzések:

1.) A helyezések pontértékének lehetséges maximuma: **42**.

2.) Ha két intézmény esetében egyenlő volt a helyezések pontértéke, akkor azt vettük figyelembe, hogy melyik volt több intézményi jellemző esetén előrébb a rangsorban a másiknál.

3.) Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb érték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb érték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)

II/A. Az intézménnyel való azonosulás – TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLÁK, FŐISKOLAI KAROK

			AZ EGYES INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI ALRANGSOROK A KÜLÖNBÖZŐ JELLEMZŐK SZERINT					
Intézmények	Összesített rangsor		38. Kérdés mennyire érzi jól magát		39. Kérdés mennyire kötődik az intézményhez		40. Kérdés ide jelentkezne-e ismét	
	R	helyezések (súlyozott) pontértéke	R	átlag érték (-)	R	átlag érték (-)	R	igennel válaszoló (%) (+)
Nyíregyházi Főiskola Bölcsészettudományi és Művészeti Kar	1	12	1	1,88	1	2,55	1	75,00%
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanárképző Főiskolai Kar (Budapest)	2	9	2	1,97	2	2,68	2	56,80%
Berzsenyi Dániel Főiskola (Szombathely)	3	5	3	2,21	4	2,87	3	51,30%
Eszterházy Károly Főiskola (Eger)	4	4	4	2,24*	3	2,86*	4	38,10%

Megjegyzések:

- 1.) A helyezések pontértékének lehetséges maximuma: **12**.
- 2.) * jel szerepel akkor, ha az adott átlagértéket viszonylag kicsi (általában 30 alatti) esetszám mellett kaptuk.
- 3.) Az egyes jellemzők oszlopában akkor szerepel (+) jelölés, ha a nagyobb érték jelenti a jobb helyezést a rangsorban, és akkor (-) jelölés, ha kisebb érték jelenti a jobb helyezést. (Tehát az adatfelvétel során a feltett kérdésnél az értékskálán az alacsonyabb, illetve a magasabb „pontszám” jelentette az intézmény pozitívabb értékelését.)